КПСС ЦК ПЛЕНУМА РЕШЕНЕШ—ВАХАРА ЮКЪЕ

МАССА А МЕХКАШКАРА ПРОЛЕТАРЕШ, ВІАШАГІКХЕТА!

СЕРДАЛО
СВЕТ
арадувл 1923 шера денз

Советски Союза Коммунистически парте Нохч-ГІалгІай областнойи Грозненски городскойи комитетий а Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета а орган
Орган Чечено-Ингушского областного, Грозненского городского комитетов Коммунистической партии Советского Союза и Верховного Совета Чечено-Ингушской АССР

№ 96 (2721)
Ера 29 ноябрь 1962 шу
Мах 2 кеп.

СССР экономика дегІайоалаяреи халкъа боахама деш дола партийни кулгал эргадаккхареи хьакъехьа

1962 шера 23 ноябре тІаийца, новкъоста Н. С. Хрущева докладах льаца баь КПСС ЦК Пленума Соцам

КПСС Центральни Комитета Пленума белгалдоакх, КПСС XXII-гІа съезд хинначул тІехьагІа дІадахача цхьан шера чухь чурча вахаре санна, иштта дунен халкъашта юкъерча гІулакхашка а вай мехко доккхий толамаш даьха хилар. Съезда решенеша, парте кердача Программа низ болаш сихдир общество дегІайоагІилга, чІоагІбаьб къахьегача наха машар, демократи, социализм бахьан долаш лоаттабу къовсам.

КПСС XXII-ча съезда исторически решенеша керда айдир советски халкъа творчески хьинар. Уж решенеш кхоачаш а еш, парте дІахо лакхбаьб коммунистий авангардни лоархІам, шер а даьд, чІоагІ а даьд къахьегамхошцара бувзамаш, наха политически кулгалдара керда опыт Іоаяьй.

Болхлоша, колхозхоша, советски интеллигенце шоай къахьегамца дебаду вай Даьхен рузкъаш, чІоагІбу цун экономически низи оборонни низи, хьинаре къовсам лоаттабу ворхІ шера план кхоачашъяр духьа.

Валови продукци арахецара семилетка диъ шера план 104,5 процент кхоачашъяьй Советски Союза промышленносто. 1959—1962 шерашка дукхагІа арахийца продукци 45 процент хургья, контрольни цифрашкарча 39 процента меттел. 28 миллиард сома маьха промышленни продукци йоаккхаргья заданел совгІа.

Шерра хьалъе йолаеннай капитальни гІишлош. 1959—1962 шерашкарча паччахьалкхен капиталовложеней берригa боарам 107 миллиард сомага а кхоачаргба, хІаьта цу шерашка ворхІ шера планах лаьрхІа хинначул, ялх миллиард сом хІана хилац аьнна, лакхагІа а хургба.

Укх тІеххьарча шерашка доккхий балхаш чакхдаьхад юртбоахама производство дІахо лакхъяра. Мехка дуккхача районашка климатически хьалаш дика хиннадоаццашехьа а, 1962 шера ийс миллиард пунт ялат даьккхад. Кийчдаь ялат 3,4 миллиард пунт совгІа да, е соахка кийчдаьчул 270 миллион пунт дукхагІа.

Парте, хьалхагІа а санна, чІоагІа терко яьй къахьегамхой хьал-торо лакхъяра. ДукхагІа арахец халкъо леладу товараш, товарооборота план тІеххкхоачашъю. Дуккха хьалдеш да чуІе цІенош. Семилетка диъ шера чухь городашкеи болхлой поселкашкеи хьалдаь а даьха, наха чуховша дІаденнад 325 миллион квадратни метр чуІе моттиг йола нах баха цІенош, е 8,8 миллион керда квартира, юрташка хьалдаьд 2 миллиони 400 эзари чуІе цІенош.

Укх тІеххьарча хана, къаьстта а КПСС XX-гІа съезд хинначул тІехьагІа, парте боккха болх чакхбаьккхаб экономикана кулгалдечара кхоачамбоацараш дІадахара а халкъа боахама деш дола доал ленински принципий ларда тІа эргадаьккха тоадара а.

Вахаро бизза бакъбаь хьахьекхаб парте, цун Центральни Комитета ленински никъ. Халкъа боахама советаш, колхозно-совхозни производственни управленеш — социалистически экономика хІанзарча ооарамца нийса йоагІаш йола боахама кулгалдара формаш я.

Халкъа боахама кулгалделга тоадара парте чакхдаьхача гІулакхех дика пайда боал ворхІ шера план толаме кхоачашъяра.

Парте эггара хьалхарча аргІанцарча а лоархІамегІарча а декхарех цаІ а лаьрхІа хьалхашка оттадир КПСС XXII-ча съездо халкъа боахама деш дола кулгал дІахо тоаделга. ХІанз а цу тайппара хано дІадехарашка хьежжа нийсданза даргдац промышленноста, гІишлош яра, юрта боахама деш дола партийни кулгал а. Шерра коммунистически общество хьалъеш йолча хьалашка, парте лоархІам боарам боацаш

(ДІахододар 2-ча оагІо тІа.)

БЕРРИГА НИЗ—КЕРДА ДЕКХАРАШ КХОАЧАШДАРА

КПСС Центральни Комитета ноябрьски Пленума болх чакхбаьннаб. Н. С. Хрущева яьча, кІоаргга чулоацам болча, доклада тІеи Пленумо тІаийцача Соцам тІеи къоастадаьд Іалаьмате боккха халкъа боахама а политически а лоархІам болаш дола партеи паччахьалкхени органаш эргаяхара хьакъехьара декхараш.

Халкъа боахама партийни кулгалделга тоадара даькъера ленински принципаш дІахо дегІайоалаяра керда этап хьайийлача цу Пленума решенеш парте а берригача советски наха а чІоаггІа раьза хинна тІаийцай.

Ховш да КПСС XXII съезда исторически решенеша советски наьха хьинар чІоаггІа айдаь хилар. Съезд хинначул тІехьагІа дІадахача цхьан шера уж решенеш кхоачашъеш доккхий толамаш даьхад советски наха.

Пленумо белгалдаьккхача тайпара Советски Союза промышленносто 104,5 процент кхоачашъяьй семилетка хьалхарча 4 шера йола валови продукци арахецара план. 1959—1962 шерашка 45 процент дегІаенай промышленни продукци, контрольни цифрашка лийрхІар 39 процент мара ца хиннача. Заданех лаьрхІачул совгІа 28 миллиард сома маьха продукци арахецаргья укх диъ шера.

Шерра даьржад семилетка шерашка капитальни гІишлош хьалъелга. 1959—1962 шерашка капитальни гІишлошка дІадахийта ахча 107 миллиард сомага кхаьчад.

Іалаьмате доккхий балхаш даьд тІеххьарча шерашка юртбоахама производство дІахо дегІайоалаеш. Мехка дуккхача районашка укх шера климатически хьалаш дика хиннадеце а 9 миллиард пунт ялат даьккхад 1962 шера вай колхозашеи совхозашеи. 3 миллиарди 400 миллиони пунт совгІа да укх шера кийчдаь ялат, вешта аьлча соахка кийчдаь хинначул 270 миллион пунт дукхагІа.

Хьалха санна чІоаггІа уйла тІаяхийта леладу вай парте къахьегамхой вахара хьал тоадара гІулакх. Масала, алхха укх дІадахача семилетка диъ шера 325 миллион квадратни метр майда, е 8,8 млн. квартира йолаш дола нах чубаха цІенош хьалдаьд городашкеи болхлой поселкашкеи, 2 миллиони 400 эзари цІа даьд юрташка.

Иштта да укх лоаццача хана советски наха карагІдийнна гІулакхаш. ХІанз парте СССР экономика дегІайоалаяреи халкъа боахама деш дола партийни кулгал эргадаккхареи хьакъехьара решенеш тІаийцача хана кхы а лакхлургда вай мехкарча болхлой, колхозхой, советски интеллигенце творчески хьинар.

Берригача Советски нахаца цхьана шоай деррига хьинар ура а оттадаь КПСС XXII съездо тІаийца коммунизм хьалъяра план кхоачашъеш боахк Нохч-ГІалгІайчен къахьегамхой а. 1962 шера итт бетта заданеш кхоачашъяра итогаша хьахьоккхача тайпара, толамца кхоачашъяьй шоай планаш республика промышленноста мехкдаьтта доаккхачеи газовии, мехкдаьтта чакхдоаккхача, химически, энергетически доакъоша. Соахка цу ханаца нийсдича 14 процент совгІа дегІаенай цу 10 бетта республика ерригача промышленноста продукци.

Цу цифраша хьахьокх мел доккхий толамаш даьхад укх шера вай республика промышленносто. Цхьабакъда, уж кхы а доккхагІа хургдар, нагахьа санна цхьаццайолча предприятей коллективаша болх эсала баьбецаре, Даьхенна хьалхашкара шоай декхар цар кхоачашдаь хинна даларе. 10 бетта планаш кхоачаш ца яьрашта юкъе я совнархоза чуйоагІа 15 предприяти. Ший задани кхоачашъяра бокъонца оарцагІъяьнна хиннаяц республике йоаккхагІъярех лоархІаш йолча «Красный молот» завода коллектив, дуккха я совнархоза дахчан хІамаш еча промышленноста управлене предприятей коллективаша шоай планаш кхоачаш ца ю. 12 предприяти я итт бетта план кхоачаш ца еш Министрий Совета предприятешта юкъе а. Из гІулакх дІахо иштта хила йиш йолаш дац. Цхьаккха а предприяти хила йиш яц план кхоачаш ца еш. Ерригача тІехьаюсача предприятей коллективаш декхарийла я шоай беррига низ оарцагІа а баьккха семилетка диълагІча шера план кхоачашъе.

Дика къахьийгад укх шера вай юрта боахама къахьегамхоша. Шу хало хиннадоллаше а дика хьувкъадаьдар ялаташ дуккхача колхозашеи совхозашеи. Из бахьан долаш укх шера 8 миллиони 450 эзари пунт совгІа ялат делар вай республика паччахьалкхенна, планах лаьрхІа хинначул 200 миллион пунт дукхагІа. Дикка толамаш даьхад укх шера дулхи тхаи паччахьалкхенга дохкара тІехь.

Цхьабакъда, юртбоахаме а да вай дикка кхоачамбоацараш. Кхоачашъяьяц республика боахамаша гидуаргаш, шекара свекла, баьца дaараш кийчдара план. Геттара ледара латт паччахьалкхенна шура дІаялара гІулакх. Цу хьакъехьара 1962 шера план 83 процент мара кхоачашъяьяц республика 20 ноябрь тІакхоачаш. Геттара во лел из болх Грозненскии Урус-Мартанеи районий боахамашка. Шура яккхара а паччахьалкхенга йохкара а гІулакх гарггарча хана тоаде деза. Из дулургда доахан лерттІа кхаба а кхоабе уж дикагІа Іалаш а дойя. Цу гІулакха мел эшар долаш да вайга. Деррига а хургда хьайбаш леладераша къахьегарга, уж Даьхенна хьалхашкара шоай декхараш кхоачашдара оарцагІбаларга хьежжа.

ХІанз, халкъа боахама партийни кулгалделга тоадара хьакъехьара ленински принципаш дегІайоалаяра керда этап хьайийлача КПСС ЦК ноябрьски Пленумо производства а общественни вахара а дерригача доакъошка наьха творчески хьинар лакхдара шерра наькъаш хьадийлача хана, беррига шоай низ тІа а бахийта парте хьалхашка оттадаь декхараш кхоачашдара къахьегаш ба вай республикера болхлой, колхозхой, интеллигенци. Республика миІ-миІингера ух доахача кердача толамех дола хоамаш. Эзараш болча промышленноста а юрта боахама а къахьегамхоша кхы а лакхагІа айяьй социалистически яхьа байракх. Нохч-ГІалгІайчен къахьегамхой шоай деррига хьинар ура а оттадаь оарцагІбаргба хьамсарча Коммунистически парте хьалхашка оттадаь декхар кхоачашдара.

„Марс-1“ полете

Полета программага хьежжа планеташта юкъе лелача «Марс-1» яхача станцеца аргІанна доагІа радиобувзама сеансаш дир 20 ноябрера денз 27 ноябрга кхаччалца.

Телеметрически даннеша хьахьекхар, планеташта юкъарча станце чура температуреи давлении лаьрхІа хиннача тайпара хилар: температура — Цельсе 25—30 градус, давлени — ртутни бІоагІилга 850 мм. Маьлха батареяшеи тока химически источникашеи боарамагІа болх бу. Подзаряда токи маьлха батерейй низи лаьрхІа хиннача нийса да.

Проектни лоархІамаш дича гучадаьннад, планеташта юкъе лела «Марс-1» яха станци тІеххьарча сеансе 8 миллиони 726 эзари километр Лаьттанна гаьна яьнна хилар. ДІадаьнна сеансаш деча хана планеташта юкъе лелача станце тІара цу тайппара Іилман хоамаш а кхаьчад. Станцецара радиобувзам дика ба.

28 ноябре московски ханах 9 сахьат даьлча Лаьттанна 9 миллиони 85 эзари километр гаьна а укх тайпара координаташ йолаш а хургья «Марс-1» яха планеташта юкъе лела станци: нийса урагІъяхар 7 сахьати 10 минути, оагІора ластар — 44 градуси 55 минути.

Ф. Энгельса хетаяь Іилман сесси

МОСКВА, 27 ноябрь. (ТАСС). Тахан КПСС ЦК-арча марксизма-ленинизма Институте хилар Фридрих Энгельс ваьча дийнахьа денз 142 шу дизара хетаяь Іилман сесси. К. Марксеи Ф. Энгельсеи произведеней сектора заведующе нов. А. И. Малыша доклад йир Фридрих Энгельса «Политически экономе критикана яьча белгалоний» хьакъехьа.

К. Марксеи Ф. Энгельсеи Музея директора заместителa Н. Н. Иванова йийшар В. И. Ленина редакцех эрсий меттала арабаьннача «Францера граждански тІом» яхача К. Маркса балха а цу балха Фридрих Энгельса язъяьча дешахьалхен а хьакъехьара доклад.

Сессе къамаьл дир Германе Социалистически единни парте ЦК-арча марксизма-ленинизма Института Марксеи Энгельсеи отдела заведующе нов. Мербаха.

Новкъостал дергда боахам дегІабоалабара

Сих а ца луш, дика уйла а еш, йийшай аз нов. Хрущева доклад, Пленума кхыйола материалаш. ХІанз сона хьалхашка долчча бесса хьаэттад юртбоахам дегІабоалабара де дезараш. Йоккхий ганзаш йоахк лаьттах. Уж гучаяха ха деза, дикагІа пайда хургболчча тайпара вІаштІехьбаккха беза ахархоша шоай къахьегам. Укх тІеххьарча хана боккха теркам тІабохийт партеи правительстваи юртбоахама.

Вайна гуш да кердача колхозно-совхозни производственни управленеша ахархошта ду новкъостал. Цхьа ди дІадахадац тха отделене инспектор-организатор нов. Гагиев ца воагІаш. Тхона ца ховр хьаоал цо, кхоачамбоацараш гучадоах, болх дикагІа леларгбола наькъаш хьадувц. ЧІоагІа эшаш я керда управленеш.

Бакъда, цхьан управлене низ тоъаргбац ахархой къахьегам боаггІача тайпара вІаштІехьбаккхара. Партийни кулгал эш. Н. С. Хрущев керте латтача парте ЦК ший ханнахьа дІадоладаьд партийни кулгал эргадаккхара гІулакх. Аз а тха отделенерча къахьегамхоша а хьаллоац из дош. Доккха новкъостал дергда юрта боахам дегІабара партийни кулгал дар эргадаккхаро.

Укх шера хІара гектара тІара 107 тонн коартолаш, 75 центнер хьажкІаш чуийцар тха звенос. ДІаьхача ахканна йоачаш ца хиларга диллача дика хьувкъам ба из. Бакъда, тхона тоъам хиннабац цох, хІана аьлча кулг-кара къахьегарах хІара продукце центнера мах хила безачул лакхагІа ба. Оаха кхашка леладаьча целий бехк ба из. Бакъда, хьатІадоагІача шера бувдала лаьрхІад оаха царцара. Таханарча кердача машинашца бе лаьрхІад оаха болх. Трактор хила еза кхаи тІара керттера балхаш деш. Цудухьа сай 50 шу гаргга ха яьнна йоллашехьа а, тхоай собхозе вІашагІъехкача трактористий курсашка деша вахав со. Сона хов се коммунистически вахар хьалдеча эшилга, сай говзал, опыт лакхъе езилга. Таханарча дено яххача тайпара, механизмашца де деза кхашкара балхаш. Оаха а дергда уж иштта.

А. АЛБОГАЧИЕВ,
«Назрановский» совхоза Экажкъонгий-Юртарча отделене звеньевой.

Совдоахаргда толамаш

«Гудермесский» совхоза хьайбаш леладераша доккхий толамаш даьхад КПСС ЦК Пленума сийна тІаийца декхараш кхоачашдеш.

Къаьстта дикагІа лел шура яккхара болх. Шера йолча планах 14550 центнер яккха езача 20-ча ноябрга кхоачаш 13878 центнер шура яьккхай совхоза доярkaша. Шера йола план 7-ча декабрга кхоачашъе лаьрхІад хьайбаш леладераша.

Дика вІаштІехьдаьккха дІахьу хьайбаш леладераша паччахьалкхенна дулх дІадалара гІулакх а. Планах 3850 центнер яла езача хІанзле 3400 килограмм дулх дІаденнад паччахьалкхенна, 10 декабрга кхоачашъергья шера йола план.

Аз боккхача теркамца йийшай Пленума материалаш, хІаьта партийни кулгал эргадаккхаро юрта боахам дегІабара кердача лагІа тІа доаккхаргхиларах дог тийша а ва со.

В. ПУСТОВОЙТОВ,
«Гудермесский» совхоза керттера зоотехник.

Новогрозненски мехкдаьтта чакхдоаккхача завода 90 агитатор КПСС ЦК ноябрьски Пленума материалаш дІайовзийташ ва.

Технологаша, ремонтникаша, слесараша, токараша, машинисташа боккхача сакъердамца ладувгІ агитаторашка.

СУРТА ТІА: 43-1 установка воккхагІа вола оператор агитатор—коммунист Н. А. Пашков ший новкъостащца Пленума материалех лаьца беседа еш воалл, (аьрдехьара аьттехьа) оператора гІонча Л. Костюк, Н. Пашков, оператораш А. Воротынцеви, В. Шаломнови.

И. Плиева сурт.

ХАНАЛ ХЬАЛХА

Дика лел «Октябрьнефта» НПУ телемеханизированни промысла мехкдаьттахой балхаш.

Мехкдаьтта дукхагІа даккхар духьа къовсам лоаттабу мехкдаьтта доаккхача бригадаша. Болх беш йолча скважинашта дукха геолого-технически мероприятеш юкъекхувл.

Хьинаре къахьег укх деношка лаьттанна кІалха ремонт еча Хандиева, Кудозова, Михайлецкаяс, дуккха кхыбараша. Дика къахьегаш я мастера

Промысла коллективо ханал хьалха, 22-ча ноябре, кхоачашйир ший 11 бетта йола производственни план. Балха овсарле 3,4 процент лакхъеннай, 30 эзар сом паччахьалкхенна ахча кходаьд.

КПСС ЦК Пленуме дийцар чІоагІа дог раьза хинна тІаийцар шоай къахьегама вахта дІахьош болча промысла мехкдаьттахоша.

Г. ЛУКЬЯНОВ,
инженер.

СССР ХАЛКЪА БОАХАМА СОВЕТ ВІАШАГІЙОЛЛАРАХ ДОЛА

СССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА УКАЗ

СССР Лакхехьарча Совета Президиумо **соцам бу:** СССР халкъа боахама Совет вІашагІйоллийла (СССР СНХ)

СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатель Л. БРЕЖНЕВ.
СССР Лакхехьарча Совета Президиума Секретарь М. ГЕОРГАДЗЕ.

Москва, Кремль 24 ноябрь, 1962 ш.

СССР ГОСЭКОНОМСОВЕТАХ СССР ГОСПЛАН ЙОЙЛА АЬННА ДОЛА

СССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА УКАЗ

СССР Лакхехьарча Совета Президиумо **соцам бу:** СССР Министрий Совета Паччахьалкхен Іилман-экономически советах СССР Министрий Совета Паччахьалкхен планови комитет йойла (СССР Госплан)

СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатель Л. БРЕЖНЕВ.
СССР Лакхехьарча Совета Президиума Секретарь М. ГЕОРГАДЗЕ.

СССР МИНИСТРИЙ СОВЕТА ПАЧЧАХЬАЛКХЕН ТІАХЬОЖАМА КОМИССИ ДІАЯККХАРАХ ДОЛА

СССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА УКАЗ

СССР Лакхехьарча Совета Президиумо **соцам бу:** СССР Министрий Совета Паччахьалкхен тІахьожама комисси дІайоаккхийла.

СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатель Л. БРЕЖНЕВ.
СССР Лакхехьарча Совета Президиума Секретарь М. ГЕОРГАДЗЕ.

СССР ГОССТРОЯХ СОЮЗНО-РЕСПУБЛИКАНСКИ ОРГАН — ГІИШЛОНИЙ ГІУЛАКХАШТА ЛАЬРХІА ЙОЛА СССР МИНИСТРИЙ СОВЕТА ПАЧЧАХЬАЛКХЕН КОМИТЕТ ЯРАХ ДОЛА

СССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА УКАЗ

СССР Лакхехьарча Совета Президиумо **соцам бу:** СССР Госстроях союзно-республикански орган — гІишлоний гІулакхашта лаьрхІа йола СССР Министрий Совета паччахьалкхен комитет йойла (СССР Госстрой).

СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатель Л. БРЕЖНЕВ.
СССР Лакхехьарча Совета Президиума Секретарь М. ГЕОРГАДЗЕ.

Москва, Кремль 24 ноябрь, 1962 ш.

ГІулакхашца жоп луш

«Красный молот» завода болхлой боккхача теркамца хьийжар КПСС Центральни Комитета Пленума балхага. ХІанз цехашка, бригадашка, участкашка — массанахьа а чІоагІа дог гІоздоалаш еш Н. С. Хрущева доклад, цу тІа белгалдаьха вай Даьхен экономика дегІаяра дешаш. Цар дика кхетаду промышленностаи, гІишлонаштеи, юрта боахамаи партийни кулгалделга эргадаккхарах Іалаьмате доккха беркат даргхилар.

Тха партийни организаци йоккха опыт йолаш я боахама партийни кулгалдарах а технически прогресс бахьан долаш лоаттабеча къовсамах а.

Парткоме вІашагІа а ехка болх беш я боахама гІулакхашта тІахьожам лоаттабеш йола комисси. Партийни комитета кулгал а деш, технически прогресса гІулакх дІахьош я Іилма-технически совет, изобретателийи рационализаторийи совет, масса хана болх беш йола производственни совещани, общественни конструкторски бюро.

Цу общественни организацеша производства новаторашцен инженерно-технически болхлошцеи цхьана хадданза технически конференцеш ю, хІаьта иштта общественни хьажар, творчески конкурсаш, дикагІа йолча опыта школаш дІахьу. Къахьегама дикагІа йола формаш йоаржаеш я юххьера экономически школаш. Цу тайпара школаш заводе 69 я, 1500 болхло чу а воагІаш.

Коммунистий боккхача организаторски балхо завода новкъостал ду лоархІамера халкъа боахама дешаш къестаде, дикагІа йола машинаш арахеца. ВДНХ выставкомо шозза диплом а луш, белгалъяьккхай завод. Дерригача дунен рынке хоатташ я завода продукци.

Цхьабакъда, завода коллектива толамаш кхы а доккхагІа хургдар, планироване гІулакх лерттІа вІаштІехьдаьккхача, материально-технически снабжене гІулакх дикагІа вІаштІехьдаьккхача. Итт бетта заводо ара ца хецаш йисай массехк цементировочнии насоснии агрегаташ, дуккха бурув деттара балха эшаш йола насосаш.

Уж а кхыдола а кхоачамбоацараш кІезигагІа хургда промышленноста доал дар эргадаьккхача. Промышленноста партийни кулгалдар эргадаккхар производственни принципах даро доккха новкъостал дергда балхаш тІехь нийслуш дола цІенхаштттара кхоачамбоацараш дІадаха.

Доккха новкъостал дергда партийни кулгалдар эргадаккхаро, сона хетачох, Іилма-тохкамеи конструкторскии организацей болх тоабара, планироване гІулакх дикагІа вІаштІехьдаккхара. ДикагІа вІаштІехьбаьккха хургба тІахьожам.

Цудухьа цаІ санна массава раьза а волаш дог гІоздаларца тІаийцай красномолотовдаша КПСС ЦК Пленума решенеш. Цар шоай низ мел кхоачар ду къахьегама овсарле лакхъяра, Даьхен низ кхы а чІоагІбара. Из сийлен къовсам лоаттабераш хьалха латт коммунисташ.

В. УМНОВ,
«Красный молот» завода паркома секретарь.

СССР ЭКОНОМИКА ДЕГIАЙОАЛАЯРЕИ ХАЛКЪА БОАХАМА ДЕШ ДОЛА ПАРТИЙНИ КУЛГАЛ ЭРГАДАККХАРЕИ ХЬАКЪЕХЬА

1962 шера 23 ноябре тIаийца новкъоста Н. С. Хрущева докладах лаьца баь КПСС ЦК Пленума Соцам

(ДIахододар. Долалур 1-ча оагIо тIа).

лакхлуш латтача хана, халкъа боахама деш дола кулгал организационно эргадоаккхилга боккха политически лоархIам болаш да.

Вай ханахьа партегара эш ханнахьа нийса лозунгдала хайна ца Iеш, гIулакх довза а довзаш, денна а хаьдда а производстван, промышленноста, юрта боахама, экономика деррига доакъош дегIадахкара кулгалделга.

Мехка халкъа боахам дегIаахара темпаш керттерча даькъе миллионий къахьегама хьинарах, парте политика, боахам дегIакхувлара планаш кхоачашъелга вIаштIехьдаккха харах тийша я.

Цхьабакъда, хьалхагIа денз хьайоагIача, шоай хана дика пайда бенна йолча организационни формаша хIанз кхы йиш хилийтац промышленностеи юрта боахамеи дерригача доакъошка боаррамагIа а хаьдда а хьежа, долаш дола кхоачамбоацараш дIадахара ханнахьа пайданера гIулакхаш чакхдаха, боахама доал деча декларативность а кампанейщина а хулийт, новкъарле ю партийни кадраш нийса дIаоттаяра, цар кхетамехи опытахи пайда дикагIа эцара.

Уж белгалдаь кхоачамбоацараш дIадахараи халкъа боахама деш дола кулгал тоадараи **динза даргдоацаш да лохера ваьнна лакхе кхаччалца йола хьалхле лелаю парте органаш производственни принципах вIашагIйохкарга довлилга.**

Партийни органаш производственни принципах вIашагIйохкаро йиш хулийтаргья промышленноста, гIишлош яра, юрта боахама хоадамболашагIа а плана боарамагIа а кулгалделга Iалашде, керттера уйла производственни дешашта тIаерзае. Цу тайпарча эргалоно новкъостал дергда парте балха массе оагIора хьинар совдаккхара, организационнии идеологически болх кхы а айхагIа бувзаргба коммунизма материально-технически база хьаяреи керда саг хьалкхевареи декхарашца.

Коммунизма материально - технически база хьаяро дIадех технически прогресса темпаш сихъелга. ХIанз Iилма-тохкамеи проектно-конструкторскии организацей доккхагIа долча даькъа кулгалделга совнархозашка, министерствашка, ведомствашка дIа-юха а дийкъа латт, хIаьта цо халча хьала тIа оттаду халкъа боахама доакъошка цхьа технически политика лелаелга, новкъарле ю керда техника юкъеяхьара.

КПСС ЦК Пленумо динза даргдоацаш лоархI Iилма-тохкамеи конструкторскии организацешта деш дола кулгал эргадоаккхилга, цар балха юкъера параллелизми бувзам ца хилари дIадоаккхилга, технически политикана деш долча кулгала централизаци ергйола гIулакхаш чакхдоахилга.

КПСС ЦК Пленумо партийни, советски, боахама органий уйла тIайохийт, промышленни, чуIеча цIеной, культурно-бытовой гIишлош хьалъяра гIулакх вIаштIехьдаккхара юкъе долча цIенхаштарча кхоачамбоацараshта. Цхьайолча совнархозаша, союзни республикай госпланаша, моттигерча партийни органаша каст-каста керда объекташ хьалъе йолаяйт ерригача паччахьалкхен хьашташ кхета а ца деш, уж проекташца, материалашца, балха низаца, оборудованеца Iалашъе торонаш йий-еций а ца хьожаш, дуккха гIишлош хьал а йолайийя, дIа-юха а дийкъе лоаттаду ахчеи рузкъеи.

Проекташ оттаечеи гIишлош хьалъечеи хана совдараш юкъе хулийт, геттара шортига юкъекхухь хIанзара типови проекташ. ГIишлошта проекташ увттаеча организацей болх бокъонца цхьан наькъа тIа а баккхац, вIашка а увзац. Дуккха проектни институташ я шоай чурча балхах кхоачамбеш, вокх проектни организацешцеи Iилма-тохкама институташцеи бувзамаш кIезига долаш. ГIишлошта проекташ увттаяра гIулакх шийга хьалхле а йолаш вIаштIехьдоаккхаш яц СССР Госстрой.

Уж доккхий кхоачамбоацараш дIадахара динза даргдац гIишлошта проекташ увттаяра гIулакх лертIа доаккхилга, партийни организацей оагIонгахьара капитальни гIишлой гIулакха деш дола кулгал тоаделга.

Халкъа боахама советаша пхе шера баьча балха опыто хьахьекхар, йоккхагIа йолча совнархозаша промышленноста доакъошта доал дикагIа деш хилар, материально - технически ресурсаех пайда эцара йола торонаш дукхагIа хилар, производство вIашкаозара, производствана специализации кооперировании яра торонаш цун дикагIа хилар. Социалистически строя торонехи совленехи пайда кхы а дукхагIа эцар духьа хIанз совнархозаш йоккхагIа яргахьа керда гIа баккха беза вай.

Халкъа боахама масштабаш шеръяро, Iилманеи техниканеи сихха прогресс хулаш хиларо дIадех планаш увттаяра Iилман боарам кхы а дукхагIа лакхбелга. Цхьабакъда, Госплана, Госэкономсовета, кхыча планови органий болх дукххача хIамашта вай мехка экономика дегIаахара йолча хIанзарча этапага хьежжа бац. Боахамий планаш массаза а хилац цIена даьча экономически лоархIамийи тохкамийи ларда тIа оттаяь, къаьст-къаьста доакъоши экономически районаши дегIаахара темпаш ши-шегIа хьахиннача пропорцеех белгалъю, лоархIам бац, масала, хими, электроника санна дола перспектива дукхагIа йолаш дола промышленноста доакъош сихха дегIааханза дарг ца хилара.

КПСС Программа дIадехарашка хьежжа динза дарвдоацаш да халкъа боахама планаш увттаяра гIулакх тоаделга, хьалхагIа дIадоладаь планови органий болх эргабаккхар чакхдоаккхилга.

КПСС ЦК Пленумо ерригача партийни организацей, паччахьалкхен, боахама органий, профсоюзний, комсомола, кхыча общественни организацей уйла тIаерзаю производствана доал деча къахьегамхоша дакъа лацара демократически принципаш дIахо дегIайоалаянза, единоначалии предприятешта а гIишлош яра а доал деча нах дуккха юкъеозари нийса цхьана тарданза дарг ца хилара.

Шерра коммунистически общество хьалъеча хана боарам боаццаш чIоагIа лакхлу партийни, паччахьалкхен, общественни тIахьожама гIулакхаш а лоархIам а. Культ личностах юхедиса хIамаш дIадоахаш укх тIеххьарча хана парте чакхдаьхача гIулакхаша йиш хилийтар тIахьожама органий болх кIезиг-дукха тоабе. Цхьабакъда, партийнии паччахьалкхенни организационни структура Ленина из кхетаеш хиннача тайпара хIанз а йизза юхаметтаоттаяьяц.

ТIахьожам вIаштIехьбаккхара юкъерча доккхийча кхоачамбоацараша новкъарле ю вайна боахами культуреи дегIайоалаяра. Паччахьалкхен тIахьожама органаш хIанз а эсала хьеж партеи правительстваи лоархIамегIара директиваш кхоачашъярга, къовсам во лоаттабу очковтирательстваца, лечкъорашца, кхааш ийдарца, бюрократизмаца, волокитаца, социалистически строяна гоама долча кхыча харцахьарча гIулакхашца.

КПСС ЦК Пленумо лерхI, халкъа боахама деш дола партийни кулгал тоадар, промышленностеи гIишлош ечеи деш дола боахама доал эргадаьккха тоадар, мехка партийно-паччахьалкхен цхьа тIахьожам оттабар духьа керда гIулакхаш чакхдахар халкъа боахам айбара, парте керттера декхар кхоачашдара — халкъа хьал-торо дIахо лакхъяра, Советски Союза къахьегамхошта эша материальнии духовнии хIамаш кхоачашдара боккхача лоархIаме хургхилар.

Доал ду аппарат кIезигьяра, цун болх тоабара тIаберзабаьча парте берригача наькъага хьежжа, КПСС ЦК Пленумо белгалду, партийни, советски боахама органий болх овлангара денз эргабаккхаро аппарата болхлой сов ца бахарал совгIа, из кхы тIа а кIезигьергья, аппарат лелаярга дIадодар чухнахьа а доаккхаргда.

Коммунизмага бода никъ хьалххара-хьалха буллилга шийга кхаьча долча советски халкъо боахам дегIабоалабара йоккха опыт Iоаяьй. Халкъа боахама деш дола кулгал эргадоаккхилга керда общественни социалистически экономика деш дола доали вIашагIдоллара формаш даим эргайоахаш тоаянза ярг ца хилара хьакъехьарча ленински хьехамашка хьежжа ду Коммунистически парте.

Советски Союза Коммунистически парте Центральни Комитета Пленумо **соцам бу:**

I.

Халкъа боахама партийни кулгдара даькъе:

1. КПСС ЦК Президиумо оттаяь а ЦК укх Пленуме новкъоста Н. С. Хрущева яьча доклада тIа йийца а йола халкъа боахама деш дола партийни кулгал эргадаккхара мероприятеш могайойла.

2. Кулгалдеш йола парте органаш производственни принцип ларде а йилла, лохера денз лакхе кхаччалца эргаяханза а хIаьта цу наькъаца промышленнии юртбоахамеи производствана деш дола кулгал хоадамболашагIа хулийтилга Iалашданза а даргдоацаш лоархIалда.

ХIанз йолаш йолчча крае, областе, массанахьа хила езаргаш а лоархIаш, къаьст-къаьста партийниши организаци вIашагIйоллийла:

— промышленносте, гIишлонаш еча, транспорте, дешара заведенешка, Iилма-тохкама институташка, проектни, конструкторски организацешка, кхыйолча, промышленни производствaнеи гIишлош яраи гIулакх деча учрежденешка балхаш деш бола коммунисташ чулоацаш йола краевой, областной партийни организаци;

— колхозашка, совхозашка, опытни станцешка, юртбоахама дешара заведенешка, Iилма-тохкама институташка, юртбоахама бедал чакхйоахача предприятешка, юртбоахама производствашца ювзаеннача заготовительни а кхыйолча а учрежденешка организацешка балхаш деш бола коммунисташ чулоацаш йола краевой, областной партийни организаци.

Краевой, областной партийни организаце йоагIйоагIача йолаш хийла:

— промышленни производствана кулгалдеш йола парте краевой, областной комитет;

— юртбоахама производствана кулгалдеш йола парте краевой, областной комитет.

3. Халкъа боахама деш дола кулгал тоадар духьа гIойленагIа лоархIалда КПСС Центральни Комитете, союзни республикай Компартей ЦК-ашка промышленни производствана кулгалдеш йола ЦК Бюроши юртбоахама производствана кулгалдеш йола ЦК Бюроши вIашагIйохкилга.

Ерригача республикана лоархIам болаш дола дешаш къестадараи доакъошта йолча бюрой болх чулостабараи союзни республикай Компартей Центральни Комитеташка ЦК Президиум хоржийла.

4. ГIойленагIа лоархIалда хIанз йола юртий районаш вIашагIтохара ларда тIа производственни колхозно-совхозни управленеш йолаш хулга а парте юрташкарча райкомашта меттел производственни управленей партийни комитеташ вIашагIйохкилга а.

Парте горкомаш йоацача керда вIашагIйохкаш йолча юртий производственни управленей территоререча предприятей гIишлонийи партийни кулгалдара зональнии (кустовой) промышленно-производственни партийни комитеташ хийла.

5. Промышленни производстванеи юртбоахама производстванеи кулгалдара керда вIашагIъеххача партийни органаша шоай берригача, балха тIехь хьалхле лелае еза КПСС Устава тIарча йоагIаш йолча краевойи областнойи парторганизацей хьакъехьарча положенешка хьежжа, хIаьта производственни колхозно-совхозни управленей партийни комитеташа — городскойи районнии партийни организацей хьакъехьарча КПСС Устава положенешка хьежжа.

6. Хьалхле лелаю керда партийни органаш харжара 1962 шера декабреи 1963 шера январеи производственни колхозно-совхозни управленей партийни организацей конференцеш а хIаьта иштта городашка городской, районни, промышленни юртбоахамеи партийни организацей областнойи краевой конференцеш.

II

Промышленноста, гIишлош яра боахама доал дареи планированеи даькъе:

1. Халкъа боахаме цхьа технически политика чакхъяккхара гIойленагIа лоархIалда Iилма-тохкамеи конструкторскии организацешта деча доалага цIаькха юха а хьажар. Цу гIулакха:

а) промышленноста доакъошка хьежжа шоай опытнии экспериментальнии базаш а тIехьа СССР Министрий Совета Паччахьалкхен комитеташта дIакара луйла керттера Iилман, проектни, конструкторски институташ, заводий конструкторски бюрош, шоай опытнии экспериментальнии базаш а тIехьа;

б) паччахьалкхен комитеташта тIабуллалба керда техникеи технологии производствана юкъеяхьара белгалдаь дакъа технически дегIаахара боарама а промышленни производствана специализаци яра а бехктокхам;

в) промышленноста доакъошка хьежжа йола Паччахьалкхен комитеташ декхарийла йойла Iилма-тохкама, проектни, конструкторски организацешта узлаши оатхалаши мамогга цхьатарра а хулийташ белггаларча машинийи оборудованеи тайпаш хьадергдолча оагIорахьа специализаци е;

г) мехка капитальни гIишлош хьалъелга шерра даьржа хилара а цу гIулакха деш дола доал овлангара денз тоаданзеи типови проектаех гIишлош хьалъярга сихха довланзеи дарг ца хилара лоархIам а беш, СССР Госстроях союзно-республикански орган йойла, цунна кара йохийтийла энергетикаи электрификацеи а транспортни строительства а министерствай проектни организацешкара дIамел ийкха, гIишлош яра даькъера проектнии Iилма-тохкамеи организацеш, хIаьта Госстройна тIабуллалба капитальни гIишлой даькъера технически политика чакхъяккхареи титульни спискаш чIоагIъяреи бехктокхам.

2. ГIишлош ю организацеш совнархозий доала кIалхара хьайоахилга гIойленагIа лоархIалда. ВIашагIйохкийла шоай мукъах йола гIишлой организацеш е заказчика функцеш совнархозашка а хургйолаш республикашкеи экономически районашкеи объединенеш.

3. Iилма-тохкамийн балхаш вIашкаозара йолча СССР Министрий Совета Паччахьалкхен комитетаи СССР Iилмай Академе президиумаи тIадуллалда союзни республикай Министрий Советашца цхьана СССР Iилмай Академеи союзни республикай Iилмай академеи болх тоабергбола предложенеш кийчъелга, производство дегIайоалаярца айхха дувзаденна дола овлангара декхараш кхоачашдара Iилман низаш тIадерзаде дезаш хилар теркал а деш.

4. Могадолда, къаьст-къаьстача районий экономически юкъарчала лоархIам а беш, новкъоста Н. С. Хрущева доклада тIа белгалдаь, халкъа боахама Советаш дIахо йоккхий яра тIадерзадаь дола гIулакхаш.

5. Совнархозаши СССР Министрий Совета предприятеши, йоккхий ярца дувзаденна:

а) юха хьожалда совнархозий правови положенега, совнархозий шерра бокъонаш хургйола пайдана доаца доал царна дергдоаца, боахама дешаш къоастадеча, промышленни производства резерваех пайда эцача уж боккъонца шоай лоIаме хургйола гIулакх белгал а доаккхаш;

б) отта а яь, СССР Лакхехьарча Совете чIоагIъе тIаяхьийла социалистически предприяте хьакъехьарча закона проект, предприятей директорий, гIишлош еча организацей кулгалхой бокъонаш дIахо шеръе а производствана доал деча юкъе къахьегамхоша хьинаре дакъа лаца а дезаш хилара терко а еш.

6. Мехка халкъа боахам дегIаахара перспективни планировани елга а хIара шера планаш кхоачашъяра деш дола кулгал а тоадар духьа централни планови органий функцеш бокъонца къоастаянза яргьяц.

Цу гIулакха хIара шера перспективни планаш хIанз чакхйоахаш йолча СССР Госплана функцеш кердача органа — СССР халкъа боахама Совета (СССР СНХ) тIайохкийла, цунна эшшача боараме распоряженеш телара функцеш а луш. Госэкономсоветах СССР Госплан йойла, перспективни планировани елга цунна тIа а дуллаш.

III.

Партийно-тIахьожама даькъе:

1. Мехкара тIахьожама система эргайоаккхийла, партийнии паччахьалкхени тIахьожам вIашагIтохара, дуккха къахьегамхой шийна юкъе а болаш масса за латтаргболча цхьан тIахьожама система хьаяра хьакъехьара ленински хьехамаш цунна ларде а дехка.

2. ВIашагIйоллийла партийнии паччахьалкхени тIахьожама цхьа орган — КПСС ЦК-аи СССР Министрий Советеи партийно-паччахьалкхен тIахьожама Комитет а моттиге царга хьежжа йола органаш а.

Партийно - паччахьалкхен тIахьожама органий керттера декхар лоархIалда КПСС Программа кхоачашъяра, партеи правительстваи директиваш кхоачашъярга даим хьежилга вIаштIехьдаккхара, коммунизм хьалъяра деш дола кулгал дIахо эргадоахаш тоадара, партийнии паччахьалкхени дисциплина а социалистически законность а кхоачашъяра партенеи паччахьалкхеннеи новкъостал делгах.

3. ХIанз йолаш йолча КПСС ЦК-арча партийни тIахьожама Комитетах КПСС ЦК-ара Парткомисси йойла, КПСС-ера дIаваккхареи партийни бехк бареи хьакъехьа союзни республикай Компартей ЦК-аша, парте краевойи областнойи Комитеташа яьча решенешта еннача апеляцешка хьажара декхараш цунна тIа а дохкаш.

4. СССР Министрий Совета Паччахьалкхен тIахьожама Комисси а моттигера цун органаш а дIахо эшаш йоацалга лоархIалда.

КПСС ЦК Пленумо белгалду, халкъа боахама деш дола партийни кулгал производственни принципах эргадаккхаро дика хьалаш вIаштIехьдоах промышленность, гIишлош яр, транспорт, юрта боахам дегIабоалабара а халкъа вахара боарам айбара а хьакъехьара КПСС XXII-ча съезда решенеш сихагIа кхоачашъяра.

ХIанз советски халкъ промышленностеи юрта боахамеи экономика дерригача доакъошка керда рубежаш яха езаш долча семилетка пхелагIча шера наIарга латт вай Даьхе. КПСС Центральни Комитето болхлой, колхозхой, инженерно - технически болхлой, берригa къахьегамхой, коммунисташ, парте боацараш тIахьех шоай хьинарерча къахьегамца 1963 шера халкъа боахама план кхоачашъелга Iалашдара а цу гIулакхаца коммунизм хьалъеча наькъа тIа керда боккха гIа баккхара а.

Парте Центральни Комитет дог тийша я, промышленноста, гIишлош яра, юрта боахама деш дола партийни кулгал эргадаккхара гIулакх ерригача парте, дерригача халкъо дизза къоабал а даь, хьаллоацаргхиларах а Советски Союза Коммунистически парте XXII-ча съездо тIаийца, коммунизм хьалъяра сийлахь-боккха Программа толаме кхоачашъелга Iалашдара лоархIамера средство цунах хургхиларах а.

ГIулакх кхетамца вIаштIехьдаьккхача

Боккха а бехктокхаме а болх ба кхалнаьха советаша беш бар. Тха Первомайски районе бархI кхалнаьха совет я. Цу советашта юкъе къаьстта белгалъяккха езаш я слюдяной цеха мастер Бембулатова Кейпа председатель йола кхалнаьха совет. Массехк секци я цун: производственни, культурно - массови, бытовой. Шоашта хьалхашка увтта производства а вахара а гIулакхаш совета собранешка дувц кхалнаха.

Кхалнаьха совета инициативах бетта шозза цехе арахец «Слюда »яха пенгазета. Цу тIа белгалбоах болх дика бераш а, балха тIехьабусараш а. Дукха ха йоаццаш пенгазета тIа яьккхаяр балха тIехьаюсаш хинна Яндиева Яха. Газета тIа яьккха дукха ха ялалехьа хувцаелар Яхий оамал. ВIалла балха тIехьа ца юсаш, дика болхло хилар цох.

Дика тIахьожам лоаттабу производственни секторо хьаеш йола продукци дика хилийтара. Цехе чуваьнначун бIаргкхет дикагIйолча щипальщицай столаш тIа латтача цIеча байракхилгех. Белгалъяха йоагIа Погоева Лемкай, Костоева Золотхана, Черкиева Лизай цIераш. Социалистически яхье баьннача цу мехкараша безаме йоахийт шоай цIераш.

Дукха болх бе бийзар кхалнаьха совета кхалнаха лаьрхIа дешара классаш хьаеллийташ. ХIанз хьа а йийла болх беш я уж. КIиранна кхозза заняти ю цига. Дика дешаш ба болхлой Мерешкова Эсет, Полонкоева Мовлатхан, Хакиева Захьарат, иштта кхыбараш.

Шоай политически кхетам лакхбеш дешаш ба мехкарий. КIиранна цкъа политзаняти хул цар. Дика чакхйоах «Коммунизм — сийрда кхоане» яхача гемах йола занятеш пропагандиста Бембулатовас.

Дика гIулакх доладаьд цехе мехкараша. ХIара болхлочо ший хан-ханнахьа дежурство дIахьо. Геттара цIена а порядок йолаш а хул цех Бузуртанова Маржани Точиева Хьаваи дежурнеш болча хана.

Болх барал а дешарал а совгIа дика салаIа хов слюда доаккхача цехе болх беча мехкарашта. Балхах мукъа йолча хана мехкараша пандар лех, халха бувл, иллеш доах. Дика дакъа лоац цу гIулакхаца массанена дукха езаш йолча Накостхоева Яхас. Укх деношка цеха мехкараша безаме накъа баьхар Советски Эскаре бахийта тIабийха шоай юртара кагий нах. Юртарча культура ЦIагIа гулбелар дуккха нах. Хозаш яр ашараш, деш дар халхараш — из деррига а мехкараша вIашагIделладар.

Дуккха дар цу мехкарех доахка дувца мегаргдола хоза гIулакхаш. Доккхал ду оаха тхоай мехкарех. Масса хана а массанахьа а дика новкъостий ба уж, шоашта тIадилла гIулакх тIехдика кхоачаш а деш. Царех теша а доккхал де а мегаргда. Мехкарий производственни а общественни а вахара дика кулгалду нов. Бембулатова председатель йолча кхалнаьха совето.

Л. ГОРБАКОВА,
Первомайски парте райкома кхалнаьха отдела заведующи.

ГРУЗИНСКИ ССР. Дуккха эзараш нах юкъебоагIа коллектив я Сванети яхача лоамашка дика технически Ингурски ГЭС хьалъеш. ХIара денна лакхлу укхаза балха темпаш, халача лоаман хьалашка буллаш латт сунтага бода никъ, бетонни завод хьалъе кийчлуш латт.

Ингурски ГЭС-а низ 1 миллиони 600 эзари киловатт хургба. Цун арочни уникальнисунт 300 метр лакхал долаш хургья. КIоаргга, лаьттан кIал хьалъеш латт генераторни гIишло.

Хьадеш латтача балхий объем хара тоъаргья ер цифраш йийцача: духхьал цхьа сунт хьалъеча дIагIоргья 2 миллиони 800 эзари кубометр бетона а аьшка бетона а.

СУРТА ТIА: наькъаш дехкараш сунт хургйолча моттиге хьатIакхоачаш латт.

И. Двали сурт.

ТАСС фотохроника.

ОБЩЕСТВЕННИ ПОРЯДОК ЛОРАЕШ

Дукха ха яц Наьсарен района Экажкъонгий-Юрта дружинникий штаб вIашагIъелла. Штаба керте оттавир цхьайтта шерарча школа хьехархо Берсанов Iумар.

Нийса график а оттаяь, хIара дружинникага общественни порядок лораяра ханаш дIакхайкайир. Дика тIахьожам лоаттабу штабана юртсовета председатела Лолохоев Аламбика. Геттара кIезигденнад юртарча наьха сатем боабеш дола гIулакхаш. Экажкъонгий-Юртара къахьегамхой, берригa советски нах а санна хьаьнала къахьегаш, общественни вахарца дакъа лоацаш ба. Царех ба дружинникаш бола Экажкъонгий-Юртарча кирпишкаш еча завода директор Экажев Махьмад, цхьайтта шерарча школа завхоз Муталиев Боболи, отделене болхлой Альдиев Макшарипи Кациев Султани. ДIаяхача заман тIехьадисача гIулакхашца лира къовсам лоаттабу юрта дружинникаша, царна масса а хана гIо деш ва юрта Совета председатель Лолохоев. Цу бувзамо вIаштIехьдоаккх юрта зуламера гIулакхаш кIезигагIа дайта.

Хь. БАЛАЕВ,
хьехархо.

Оаха яздаьчох хиннар

«ХIана кIезигъеннай шура» Иштта корта а болаш № 87 йолча «Сердало» газета тIа араяьннача корреспонденцех укх тайпара хоам бу Гудермески производственни совхозно-колхозни управлене воккхагIа волча зоотехника нов. Лютерова: «Берригa низ — шура яккхара план кхоачашъяра» аьнна «Сердало» газета тIа араяьннача статья тIа дийца кхоачамбоацараш долаш хиннад. ХIанз дерригa доахан чусоцадаь кхоабаш да. Денни буси телача доакъарийна юкъедихьад — йол — 20 килограмм, ча — 4 килограмм, силос — 4 килограмм, жом — 40 килограмм, барда — 20 килограмм. 10 бетта йола шура йохкара план 106 процент кхоачашъяьй, хIаьта хIара Iаттагара шура яккхара план лакхъяра хьинаре къахьегаш я ферма коллектив».

СЕРДАЛО
2-гIа оагI. 29 ноябрь, 1962 шу.

Иразерча новкъа!

Нохчий автономни область вIашагIъелла 40 шу дизарга

ШОВЗТКЪА ШУ ХЬАЛХАГIА

Укх шера ноябра 30-гIа ди белгалдоаккхаргда Нохч - ГIалгIай республикерча къахьегамхоша. Цу дийнахьа, 1922 шера 30 ноябре хIаьта хиннача Горски Автономни Советски Социалистически республиках хьа а къаьста Нохчий Автономни Советски Социалистически область хьайир.

Контрреволюцена духьал тIом беш боахам бохабаьча нохчийи гIалгIайи халкъашта доккха новкъостал дир В. И. Ленина, Советски правительства: массехк миллион метр кIада, дуккха миллионаш сомаш ахча, иттех вагон ялат делар. Бирса граждански тIом латтача шерашка Грознера болхлой хьалха а баьнна Коммунистически парте хьалхленца нохчий, гIалгIай, Тиркаца дахача кхыча къамий къахьегамхоша турпала къовсам лоаттабир революцена духьал баьннача моастагIашца.

Советски паччахьалкхено эггара хьалха новкъостал дир тIем тIа боахамаш дохадаьча къеча наха. Паччахьа Iаьдало дIадаьккха хинна 133587 гектар лаьтта кхаьчар нохчийи гIалгIайи ахархошка, лаьттанца болх бе эшача техникаца гIо дир.

Нохчаштеи гIалгIаштеи цIаккха а дицлургдац В. И. Ленина, Коммунистически парте, цун турпалча кIанташа Г. К. Орджоникидзе, С. М. Кирова граждански тIем тIа, Советски Iаьдал чIоагIдеча хьалхарча шерашка шоай къамех болча, нах боацабаьча мехкарча бIаьхийча наха, шейхашта, моллашта духьал лоаттабаьча къовсаме шоаш хьаллацар, шоай баьккха аьттув.

Къахьегача халкъо — доккха сий ду, иллешца хестабу, тIехьено тIехьенга луш цIи сий деш лоаттаю моастагIашца баьча тIем тIа шоай са кхо ца деш, майра лийтача кIантий — Анисимов Николая, Гикало Николая, Шерипов Асланбека, Ахриев ГIапура, Исаев Iаддал-Рашида, Дудаев Султана, кхыча дуккхача денал долча къонахий.

Зехьа дайнадац Советий Iаьдал, халкъа Iаьдал бахьан Iодаха цIий. Вайна гу тахан Кавказа къамаш социализма боахамца техника а культура а лакхъяларца доккхача беркатага кхачар. Ленина васкетах вай парте лелаеча къамий политико, моакхаз санна чIоагIдаьд Советски мехкарча дерригача къамий барт бола вошали мерза доттагIали.

* * *

1920 шера ноябрь бетта Къилбаседа Кавказа лоаман къамаш вIашагIа а теха, Горски Автономни Республика йир. Цу республикана юкъейолхар Нохчийи ГIалгIайи округаш а. Дуккха къамаш дар Горски Республикана юкъе. Цу къамий паччахьалкхено баь никъ кога даха доаллача беро ду болар санна бар. ГIулакхо зе далийтар, цу тайпарча республико паччахьалкхен кеп оттае а лелае а лоаман къамаш Iомадаь дале а, цхьабакъда цхьадолча къамий хьашташ цу республике мадезза чакхдаха йиш хиланзар. Цудухьа, 1921 шера Горски республиках дIа а къаьста шоай автономни областаш йир Кабардино-Балкаре а Карачай-Черкесе а. ХIаьта 1922 шера ноябрь бетта Горски республиках дIакъаьстар Нохчий мохк а.

ХIара къаман хьашт Iалашдар, цун боахам а культура а лакхъяр, цун башхало лархIар, вахар социализма новкъа даккхар, къамий барт, доттагIал чIоагIдар да Ленина парте къамий политике чакхдаккха лерхIар.

ДIадахача шерашка Нохчий автономни областе советски Iаьдала гIулакх нийса дIадахьа хала дар, хIана аьлча эггара кертердар — нохчий къаман дунен Iилманца кхийна интеллигенци геттара кIезига яр, балха кулгалде юрташка парте организацеш яцар. 1921 шера комсомола Грозненски комитето гIо а деш нохчий цхьайолча юрташка вIашагIтехар комсомола ячейкаш. Лира классовой къовсам латтар цу хана юрташка. Цхьайолча йоккхача юрташка революце бохабеш юхебисача кулакаша, шейхаша, моллаша дуне довзара гаьна лаьттача, баьдеча пахах вIашагIтеха тоабаш — шарIий полкаш яр, даьръенна бертий санна лелаш, баьдеча наьха кхетам советски нийсача новкъа бала ца буташ довнаш хьедеш, аьл-диташ дувцаш лоаманца хьулалуш лелар революце шоай аттача бIенара баьха, Iе моттиг йоацаш биса халкъа моастагIий ДаьгIастнера помещик — молла Нажмуддин Гоцинский, Ансалдара шейх Мухьаммад-Эмин, кхыбараш. КIезига яцар эбаргий гIаьраш а. Нохчий кулакаш, моллаш, мурдий тхьамадаш гIертар юртара Советаш шоай бе йохка, Iаьдала мукъ шоай бе болла. Хьалхарча юхьига цар лерхIар чакхдоалаш моттигаш а нийслора.

Коммунистически партен Грознерча болхлой классои доккха гIо дир вай халкъа мехка чухь революционни порядок оттоши моастагIий низ бохоши. Грознерча промышленни предприятей коллективаша юрташкарча организацешта шефски новкъостал дир, революционни кхетам луш, боахама говзал Iомаеш. Парте Центральни Комитетои Крайкомои массе оагIорахьа гIо дора нохчийи гIалгIайи меттала йоазув арадоаккхаш, боахам айбеш, социалистически культура кхоллаш.

Парте мел эшар дора вай халкъа болхлой кадраш кхееш, Iаьдала доал дара эша, балха говзал йола кадраш кхееш. 1923 шера Москве Малхбоалерча къамий Коммунистически университете дешаш вар 31 нохчои 15 гIалгIаи. Цу хана из доккха хIама дар.

1923 шера декабрь бетта парте Крайкома парте Нохчий обкома секретарь ваь вайтар балкарец нов. Энеев Мухьмад. Из революце цIера юкъе хьахинна, парте политика дика йовзаш, къонахчал долаш болхло вар. Цо кулгал а деш кхийра вай юрташка 1924 шера денз парте ячейкаш, комсомола болхлой. Нохчий халкъо ший историе чухь йиц ца еш лоаттаергья Энеев Мухьмада цIи.

Йоккха котало яр парте хьалхленца 1925 шера Нохчийи ГIалгIайи областашка советски Iаьдал чIоагIдеш, кулакий, шейхий, моллай, эбаргий юкъ кагъеш яьккхар.

1928 шу чакхдоалаш Грозни а Шолжа округера гIалгIазкхий а Нохчий автономни областах хьатехар. Социализма никъ чакхбаккхара из боккха толам бар.

Грознерча болхлоша парте хьалхленца граждански тIем тIа кIайча эскара духьал лоаттабаьча къовсаме санна доккха деналли хьинари гойтар Советий Iаьдал чIоагIдеш хиннача шерашка мехкдаьтта промышленность юхаметтаоттаеш а.

КIайча эскара духьал турпала къовсам лоаттабарахи мехкдаьтта промышленность ханал хьалха юхаметтаоттаярахи 1924 шера 26 феврале Грознерча къахьегамхошта ЦIеча Байракха орден елар, хIаьта хьалхара пятилетка ханал хьалха кхоачашъярах 1931 шера 21 марте Ленина орден а елар. Иштта орденаш елар белгалбаьнна дика къахьийгача мехкдаьтта промышленноста болхлошта а.

Грозни Нохчий областах хьатехачул тIехьагIа къаьстта дукха нохчий баьлар промышленносте болх бе. Боккха лоархIам болаш дар нохчий болхлой кхебари цар промышленносте хьинаре дакъа лацари, хIана аьлча болхлой класс революцеи социализмаи чIоагIало я.

Цхьабакъда хьалхарча пятилетках нохчийи гIалгIайи юрташкара боахам социализма новкъа баккхара тIехьара толамаш ледара дар. Парте, болхлой классо хадданза новкъостал дора нохчийи гIалгIайи къахьегамхошта кулакаша ю духьале кагъеш, колхозий боахам кхебеш. Колхозашта гIо де МТС-аш ехкар, балха кечалаш эца, гIишлош е кредитах ахча делар. 1932 шера Нохчийи ГIалгIайи мехкашка 10 МТС яр, 600 гаргга трактор а йолаш. ХIаьта а цу шерашка нохчийи гIалгIайи юрташкара колхозаш артела форме яцар, ТОЗ-аш яр. 1932 шера ТОЗ-ашка вIашагIкхийтабар нохчийи гIалгIайи ахархоех 33 процент дезал.

Цу шерашка парте чакхъяьккхар культурни революци. Халкъ дешар ца ховш хилар дIадаккхара тIехьа чIоагIа къовсам болабир, шортта ликпункташ, школаш, хьехархой кийчбу дешара заведенеш, юрташка лорий пункташ, больницаш ехкар.

Советски Iаьдал эттача хьалхарча шерашка а тIехьа Нохчийи ГIалгIайи автономни областаш шоаш къаьстта яр. Вежарех дола уж ши къам цхьан автономе вIашагIтоха кийчо езар. Паччахьа замах юхейиса боадо дIаяланза хиларал совгIа, уж къамаш вIашагIтохара духьал бар цу хана вайна юкъера дIабахханза биса хьалдараш, царех хьабаьнна буржуазни интеллигенташ. Нохчийи ГIалгIайи областашка социалистически боахами культуреи дегIайоалаеш яьхача коталонаша торо елар 1934 шера январь бетта уж ши область вIашагIа а теха, Нохч-ГIалгIай Автономни Советски Социалистически область йилла, центр Грозни а йолаш.

1936 шера 5 декабре СССР кертера закон — Конституци чIоагIдарца Нохч-ГIалгIай автономни областах Нохч-ГIалгIай автономни республика йир.

Шовзткъа шу даьннад нохчий къама автономи хинна. Вай из ди дезду КПСС Центральни Комитета ноябрьски Пленумо ший болх йистебаьккхача деношка. Цу Пленуме нов. Н. С. Хрущева яьча доклада тIа а цунах тIаийцача соцамах а белгалдаьха гIулакхаш коммунизм хьалъеча Iалаьмате боккха лоархIам болаш да. Уж кхоачашдара шоай низ кхо ца беш болх беш ба республика къахьегамхой.

А. САЛАМОВ,
Нохч-ГIалгIай историе, экономика, литература, метта Iилма-тохкама института директор.

СУРТА ТIА: (аьрдехьара аьттехьа) «Чечингстрой» треста № 1 йолча гIишлой управлене болх дикагIа беш бола болхлой Л. Унапова, А. Бетимурзаева, А. Базаева, Б. Амишева, С. Истомулова. Шоай сменни нормаш 135—140 процент кхоачашъю цар.
И. ПЛИЕВА сурт.

КЪОНА ТIЕХЬЕ КХЕЕШ

Укх деношка 40 шу дуз Нохчий автономни область вIашагIъелла. Нохч-ГIалгIай вахара историе чухь цIаккха ца хиннача тайпара тамашийна доккхий хувцамаш хиннад цу хана денз. Дог гIоздоахаш да деррига советски халкъ санна чуйнна коммунизм хьалъеш боахкача Нохч-ГIалгIайчен къахьегамхоша доаха толамаш а. Аз лоацца дувцаргда тхоай школах.

Боккхача пайдане да вай республике лоаман кхалнаха № 15 йола школа-интернат хьаеллар. Со я цу школе хьехархо йолаш. Аз берашта хьех английски мотт. Кхы а дукха ба тха интернате хьехархой болаш нохч-гIалгIай кхалнах. Цар дукхагIчар лакхера педагогически образовани я. Оаха массане а чIоагIа терко ю бераш коммунистически кхетам луш хьалкхедара. Интернате деша ягIача 257 йиIигах укх шера школа яьккха яргья 63. Цар массане бокъо хургья юххьанцарча классашка хьеха. Укх шера эггара хьалха арахец оаха хьехархой бокъо йола дешархой. Царех 20 саг вай республика юрташкарча школашка балха гIоргба. Из доккха ираз да.

Аз дIахо йодача хана а сай низ, хьинар ца кходеш вай парте XXII-ча съездо хьалхашка оттадаь декхараш кхоачашдеш махулла дикагIа хьехаргда берашта. Уж хургба вай мехка коммунизм хьалъеча хьинаре дакъа лоацаш къахьегаргдола кхалнах.

Л. ТУЛАЕВА,
№ 15 йолча школа-интерната хьехархо.

ДIадаха денош дагалувцаш

Бакъдолчоа тIехьа

Са ираз хилар нохчий комсомольски отряда керте а латташ, Нохчече автономи кхайкаеш Урус-Мартана юхе хиннача торжествашка дакъа лаца. Цига бар Ерригроссийски староста М. И. Калинин, РККА кавалере инспектор С. М. Буденный, ЦК РКП(б) Къулбехьа-Малхбоалехьарча бюро секретарь А. И. Микоян, кхыбараш а.

Уж шераш дагадехача хьалхашка увтт Нохчече Советий Iаьдал эттача хьалхара денош. Ерригача Нохчече гизго санна маза баьбар тайп-тайпарча дына тоабаша, секташа...

1920—1923-ча шерашка Нохчече шаьрача яьдача юрташка, хIаьта кхы а дукхагIа лоаман юрташка, Iаьдал бе доаллаш бар с кулакаш, е цар оттабаь нах. Из Iаьдал царгара хьаца даьккхача дикачунга дог даха безаш бацар къе нах. Юртий ревкомаш кулацки элементехи цар мугIаречах нахахи цIенъе, аьнна декхар оттадир комсомола.

Комсомола дехарца Нохчий автономни областа ревкомо Iаьдал беделла кулакаши цар оттабаь нахи балхара дIабоахар. 1921—1925-ча шерашка Облревкоме бар дынаца, кулакашца бувзам бола Митаев Али, Гойсумов Iабас, Токаев Махьмад-Мирза, шоашта мамогга комсомола духьале йора цар.

Цу халача, бехктокхамерча хана сакъердаме а дика а вIаштIехьбаьккхабар комсомольций болх, цар вахар. Хьайийлаяр изба-читальнеш. Цига болх беш яр ликбеза кружокаш, хIара денна хулар политически информацеш, комсомольски активисташ наха хьалхашка къамаьл де, нахаца болх бе Iомалуш бар.

1920—1925-ча шерашка, Советий Iаьдал эттача хьалхарча шерашка Iалаьмате чIоагIа дар нохчаштеи грозненски пролетариатаи юкъера доттагIал, вошал. Из дар из контрреволюции белогвардейцаши эша а баь Советий Iаьдал чIоагIдаьр.

Советий Iаьдал даьккхача халача шерашка Грозненски большевикий новкъосталца вIашагIъеллача Нохчече сийлахь комсомола шийгара дукха а турпалий гIулакхаш гойтар Советий Iаьдал чIоагIдеш, цун моастагIий бохабеш.

1922-ча шера комсомола нохчий окружной комитета соцамах къаьстта лаьрхIача гIулакхашта йолча (ЧОН) взводий балха координаци яра духьа, юрта комсомольски ячейкашка, комсомола обкоме вIашагIъеллар ЧОН-а штаб.

Моцал хиннача шерашка кулакаша, кхыча контрреволюционни элементаша шоашка дола дуккха ялат нахах хьуладора, лечкъадора, хIаьта из хьалкхедаьраш моцалла бовш латтар. Къе нах моцал кIалхарбаха безаш бар. Ялат эшаш яр арми а. Кулакашкара хьадаккха дезаш дар сов мел дола ялат.

1921—1923-ча шерашка из декхар тIадилладар комсомола. Нохчече комсомольцаша цу даькъе дукха болх бир. БIаьхийча нахагара хьадаьккха ялат къечарна, армена, кхычахьа эшшача дIателар.

Нохчече эггара хьалха ахархой вIаши новкъостал дара комитеташ (ККОВ) вIашагIъехкараш а комсомольцаш бар. ККОВ-аш вIашагIъеххача хана эггара хьалха комсомольцаш шоаш хулар цар членаш, царна керте увттабора цIе партизанаш хинна къе нах.

1923-ча шера Грозне революционни цIей деэдеча эггара хьалха дакъа лаьцар Нохчий автономни областа комсомольцаша. ЦхьоалагIа Мая цIей дезде комсомола Грозненски окружкома бийхар Нохчече комсомольцаш. Оаха чIоагIа гIаддаха тIаийцар из.

Новые Алды яхача юрта йисте (хIанзара Черноречье) гулбелар ГIойтIара, Йоккхача АтагIара, ЗIамигача АтагIара, Алхан-Юртара, ШаIамий-Юртара, иштта кхычахьара а комсомольцаш. ЦIей дездеча демонстраце дакъа лоацаш вар Нохчечера 500 кавалерист-комсомолец.

1923-ча шера Нохчече комсомольцаша вIашагIъехкар хьалхара ТОЗ-аш (лаьттан цхьана гIулакх ду товариществаш). Коммунизме Iомале, коммунизм хьалъе, аьнна декхар оттадир В. И. Ленина комсомола хьалхашка. Коммунистически брошюраш а дешаш духхьал книжкашца а доацаш, къахьегаме хьинаре дакъа лоацаш, коммунистически моралаца Iомабалара тIахьехар В. И. Ленина кагирхой.

Ленина дагадаьхкараш къаьгга белгалдаьхад парте XXII-ча съезда решенешка, коммунизм хьалъечар моральни кодекса тIа.

Къахьегамцеи дешарцеи цхьана Нохч-ГIалгIайчен кагирхой коммунистически кхетам лакхбе беза, цу даькъе лоархIаме новкъостал дергда революционни традицеш, партеи комсомолаи хьабена никъ Iомабаро.

С. КАЗАЛИЕВ.

ВАХАР СИЙРДА ДА

Шовзткъа шу хьалха вIашагIъелла хиннай Нохчий автономни область. Советски Iаьдал эттача шерашка мара бокъо хиннаяц нохчий кхалсага ший лоIаме хила, маIача наха нийсса социалистически мехка ший ираз кхолла.

Боккха теркам тIабохийт Коммунистически партеи Советски правительстваи вай мехка общественно-политически вахаре кхалнахага хьинаре дакъа лацийтара. КПСС XXII-ча съезде Н. С. Хрущева аьннад: «МаIача наха нийсса бокъонаш хьаллоаттае еза кхалнаьха, цар хьинаре къахьега деза вай мехка массадолча доакъошка».

Йоккхий белгалонаш хиннай кхалсага вахаре вай Нохч-ГIалгIай республике. Лоаман кхалнах дукха ба юртбоахаме а промышленносте а хьалхле лелаеш. Iилмани культураи массадолча даькъе ший хьаькъал, кхетам хьахьокх советски кхалсаго. Тахан хьаьнала къахьегаш ба эрсе, нохчо, гIалгIа, хIире, цхьан нанас баь йижарий санна.

Унзара гIа санна духьалаувтт дIаяхача заман нохчий кхалсага вахара - хьал. Вайна массанена дика ховш ма дий паччахьа Россе кхалсага бокъо хиннайоацилга. Кхалсага вахар харцоно, боадоно кIалдихьадар. Кхы а даькъаза дар лоаман кхалнаьха вахар. Каьхат-мотт Iомабе йиш яцар кхалсага, хIаьта Iилма Iомадара вIалла дувцилга а яцар! Из къиза зама кхы юхайоагIаргйоацаш дIаяьннай.

Тахан лоаман кхалсаг новкъост, нана хиларал совгIа — болхло, лор, хьехархо, инженер, Iилман болхло я. Тха Iилма-тохкама институте болх беш йиъ вайнаьха кхалсаг я.

ХIанз вай республикера кхалнах сийрда кхоане. коммунистически общество хьалъеча низ тIабахийта къахьегаш ба.

М. ЧЕНТИЕВА,
Нохч-ГIалгIай историе, метта, литература, Iилма-тохкама института литература сектора заведующи, филологически Iилмай кандидат.

Барт тайна къахьег Новогрозненски мехкдаьтта чакхдоахача завода 43-2 йолча установка технологий коллективо. Укхаза цхьа барт болаш, вежарий санна къахьегаш ба эрсий, нохчий, кхыча къамах болх нах.

Новатораша юкъейоалаяьча кердача рационализаторски предложене чIоагIа пайда лу. ХIанзле укхаза кхоьый 25 тонн гаргга катализатор. Цу установке даиман тIехкхоачашъю дика бензин арахецара йола задани. Ханал хьалха кхоачашъяьй цхьайтта бетта план, кастта семилетка пхелагIча шера чотах продукци лургья.

М. ЛУКИН.

СУРТА ТIА: установка дикагIбола технологаш операторий гIончаш Сычева Александраи Газалиев Мухьмади.

И. Плиева сурт.

Кхоане бахьан долаш

Керда, иразера вахар доладеннад Нохч-ГIалгIайчене Сийлахь-йоккха Октябрьски Социалистически революци котъяларца. Хьалха Iазапа кIаллаьтта вай халкъ Советски Iаьдал эттача хана денз ший мехка да а хинна дIаэттад. ХIанз Нохч-ГIалгIайче дегIаена мехкдаьтта промышленноста, механизированни юртбоахама республика хиннай. Хьалха нохчий, гIалгIай шоай болхлой класс хиннаеце, хIаьта хIанз дог гIоздоал вай дикача кадрашка хьежача. Шерагара-шерага дукхагIа хул вай къамах бола инженераш, техникаш, дуккха кхыбола специалисташ. Дуккха къамаш дахача вай республике эрсе, нохчо, гIалгIа, хIире, иштта кхыдола къамаш цхьа дезал санна безаме къахьегаш ба.

«Старогрознефта» НПУ шоллагIча методаца мехкдаьтта доаккхача цехе болх беш ва со. Тха цеха коллективо даиман ший производственни план тIехкхоачашъю. Къахьегама овсарле лакхъяра 10 бетта йола план 101,3 процент кхоачашйир оаха, шоллагIча методий чотах планал совгIа эзараш тоннаш мехкдаьтта даьккхар тха коллективо. Продукцега дIабодамах 3,1 процент лохбеннаб.

Коммунистически къахьегама сийлен цIи лелаю тха бригадо. 4 бригада я цехе из сийлен цIи лелаеш. 84 саг коммунистически къахьегама ударник яха цIи яккхара къовсам лоаттабеш ва. Къахьегамца белгалбаьннаб оператораш В. Полупанов, С. Сапарбаев, машинисташ А. Пономарева, А. Щирина, машиниста гIонча А. Гилаева, дуккха кхыбараш а. Дуккха рационализаторски предложенеш тийннай бригада членаша. ДикагIа болча рационализатораша цеха начальника В. Демина, Н. Козлова, Г. Шевякова предложенеша дика пайда беннаб. Тха цехе болх беш 129 саг ва, царех 118 саг деша вагIа. 29 саг сайрийнарча болхлой-кагирхой школе, техникумашка, институташка, хIаьта 89 саг партийни просвещене сете дешаш ва.

Вай мехка сихагIа коммунизма материально-технически база хьалъяра КПСС XXII-ча съезда решенеш кхоачашъяра тхоай низ, хьинар ца кходеш къахьегаргда оаха дIахо а.

М. МАГОМАДОВ,
СССР Лакхехьарча Совета депутат.

ГIоздаьннача дегашца

Паччахьа Iаьдал лаьттача къизача заман бала оза бийзабац тха, къонадарий. Кердача вай иразерча вахара бокъонех бизза пайда а эцаш хьалкхийнад тхо. Цудухьа массаза из гIулакх дагалатт тхона. ХIанз оаха тхоай керттера декхар лерхI КПСС XXII-ча съезда решенеш толамца кхоачашъяра, беррига низи хьаькъали оарцагIдаьккха къахьегилга. Оаха лелаю свекла. Са звено чубоагIаш дукха нохчий кхалнах ба. Цар массане чIоагIа хьинаре къахьег.

Укх шера аз кулгалдеча звенос шекар доаккха свекла хьувкъаяра «Горец» совхозе хьалхара моттиг яьккхай.

ХIанз чIоагIа дегаш гIоздаьнна КПСС ЦК ноябрьски Пленума решенеш кхоачашъяра керда низаш оарцагIдаьха къахьегаш да тхо. Оаха хIанззе хьакъоастаяьй хьатIадоагIача шера тха звенос свекла лелаергйола участок. Из участок тракториста шаоахача хана даиман бIаргкхоабар аз, лаьтта дикагIа оахаргдолаш. Бокъонца дика аьхад лаьтта. ХьатIадоагIача шерарча хьувкъама ларда хьалхара болх ба из.

Цул совгIа тха звенос гибридни хьажкIаш а лелаергья, цу гIулакха цхьайола балха говзал йолаш да тхо. Укх шера план тIехкхоачашйир оаха из культура кхееш. ХьатIадоагIача шера свеклаи хьажкIаши кхы а дикагIа хьувкъаергйолаш тхой балха говзал лакхъергья оаха Iан заман.

Цу тайпара яьча кийчоно торо хулийтаргья ноябрьски Пленума решенеш кхоачашъяра толамаш даха. Оаха лаьрхIад, хIара гектара тIара 400 центнер свеклаи 25 центнерал кIезигагIа йоацаш гибридни хьажкIаши кхее.

А. БАРЗУКАЕВА,
Урус-Мартана района «Горец» совхоза звеньевая.

ХЬАЛХАРЧА МУГIАРАШКА

Нохчечен партийни организаци санна, Нохчечен комсомол а вIашагIъеллар, хIаьта дегIа а ера Грозненски партийни организаце хьалхленца. 1919 шера февраль бетта Нохчече вIашагIъеллар комсомола эггара хьалхара ячейка. Ячейкана чубоагIаш бар нов. Д. Мидаев, А. Ибрагимов, А. Шоаипов, С. Матуев, Х. Цокаев, А. Гарбиев, А. Хузаев. Ячейкана кулгалдеш вар нов. Порванецкий. ВIашагIъелла итт ди доаллаше а моастагIчунна духьал оттайийзар ячейка. КIайбараша ГIойтIа бахача нахага цигара большевикаши болхлойи хьаба, аьнна, хабар дахьийтар. Шоаш лерхIар кхоачашхургдоацилга хайначул тIехьагIа кIайбараша тIом болабир. МоастагIчунна духьал эттар еррига ячейка.

1919 шера, бIаьсти кIайбарий низ совбаларца моастагIчунна караяхар дуккха нохчий юрташ. Цхьабакъда, комсомола ячейка ший къовсам лаьгIбанзар. КъайлагIа болх беш йола ячейка дегIа а йоагIар, чIоагI а лора. Ячейка заседанеш цкъаза хьунагIа е взаш хулар. Комсомола чIоагIа духьалбаьннабар кулакаш, моллаш. Бакъда, комсомола низ эшалургболаш бацар. Ячейка бувзам вIашагIбеллар Iаьлха-Юрта, Хьадиса-Юрта, Урус-Мартана, иштта кхыча моттигашкарча а кагирхошца. Революце моастагIашца лоаттабеча къовсаме дегIаухаш а чIоагIлуш а латтар комсомольций мугIараш.

1921 шера комсомола ячейкаш вIашагIъехкар Iаьлха-Юрта, Хьадиса-Юрта, Куларе, ШаIамий юрташка, къаьнача а кердача а АтагIе, Шаьлеи Урус-Мартанеи. ДукхагIа бола кагирхой деша ца ховш бар. Цудухьа чIоагIа хала дар ячейкай кулгалхой харжа.

Доккхий балхаш дора цу шерашка комсомольцаша юрташка. Комсомольски организацеша новкъостал дора милицена Советски Iаьдала духьал барашца къовсам лоаттабе, дуккхача моттигашка вIашагIдехкар субботникаш, иштта кхы а. 1922 шера сентябре II-гIа окружной конференци хилар. Окружкоме хержар С. Казалиев, Д. Мидаев, А. Шехгиреев, А. Шалдаев, иштта кхы а.

Нохчий Автономни область хинначул тIехьагIа комсомоло хьинаре дакъа лоац халкъа боахама дерригача доакъошка. Парте тешаме гIонча хинна дIаэттача комсомольски организаце чIоагIа болх бир юрташка коллективизаци еча хана. Даьхен бизза къонгаш шоаш болга хьа а гойташ, сийлен гIулакхашца белгалбаьлар комсомольцаш къахьегама а Советски Iаьдал бахьан лоаттабеча тIема а фронташка.

Нохч-ГIалгIайчен комсомоле хьалкхийна вар Сийлахь-боккха Даьхен тIом лаьттача хана 920 фашист вийна вола турпалхо Нурадилов Ханпаша. Комсомолец а цул тIехьагIа парте член а хиннача Имадаева Махьмада ше плене волча хана, коммунист вий хьо, аьнна, фашисташа даьча хаттара, доккхал а деш жоп делар: «Со коммунист, комсомолец, хIаьта Нохч-ГIалгIай полка комиссар ва», аьнна. Иштта массайолча хана коммунизм бахьан, эшшача моттиге шоай вахар майрра дIатийнад Нохч-ГIалгIайчен комсомольцаша.

ХIанз со воккха хиннав, цхьабакъда массаза а Даьхенна гIулакх декийча да комсомольски дIайха дог. Укх деношка, КПСС ЦК ноябрьски Пленума решенеша дегаш ураоттадаь, деррига советски халкъ чуйнна вай мехка коммунизм хьалъяра программа толамца кхоачащъеш доаллача хана ала безам ба са Нохч-ГIалгIайчен кагирхошка: «ЧIоагIде халкъашта юкъера доттагIал, коммунизм хьалъерий хьалхарча мугIарашка хила!».

Д. МИДАЕВ.

„Оаха лаьрхIад шейхашеи моллашеи чукхессача унзарча кIоага чура Нохчече кIалхаръяккха, хIаьта дунен тIа корабергбац тхо кхерадергдолеи халкъи лоIами бахьан оаха лоаттабеча къовсама тхо тIерадоахаргдолеи низ“.

А. ШЕРИПОВ

Теда зуламерча гІулакхий овлаш

ЗУЛАМ ДЕРАШТА, БОЛХ ЦА БЕРАШТА—
КЪАХЬЕГАМХОЙ ЭГІАЗЛО

Цхьана гІулакха оарцагІбаьннабар укх деношка МагІалбика района Даби-Юрта вІашагІкхийтта нах. Инаркъера, СоагІапчара, Долакоара, Ачалкхешкара нах гулбеннабар зуламаш дераш, болх ца бераш шоашта юкъе тарлургбоацилга дІахайта, харц новкъа баьнарий цІераш яха.

Эггара хьалха къамаьл дир МагІалбика горисполкома председатела нов. Дахкильгова. Дерригача советски халкъаца цхьана, аьлар цо, вай района къахьегамхоша а хьинаре дакъа лоац парте XXII-ча съезда решенеш кхоачашъяра. Ханал хьалха кхоачашъяьй семилетка диъ шера план мехкдаьттахоша. Дика болх баьб дуккхача хьайбаш леладераша, механизатораша. Укх дІабахача итт бетта шера планал совгІа 385 тонн дулх дІаденнад «Алханчуртский» совхоза коллективо.

Дуккха итташ болхлой ба хьинаре къахьегаш, хьаьнала бахаш. Царех ба Дарчиева Тамара, Гурова Нина, Тимаев Дзяудин, Галаев Дауд, кхы дуккха бараш а.

Иштта болх беш бий-теш берригаш а, хет нов. Дахкильгова. Новкъадале а, бац!

Тунеядцаш тайп-тайпара бале а, цхьабакъда оамалаш тара я цар: наьха чотах бахар, обществана хІама дІа а ца луш цунгара мамогга дукхагІа даккха гІертар. Цудухьа вай обществана гоама а ба уж, цунца тарлургбоацаш а ба уж.

Даби-Юртара дукха нах ба моттийта мара болх ца беш, йоах цо дІахо. Царех ба Костоев Хьамзата Мухьмад, Арчаков Илеза Іаддал, Костоев ИсмаІалий Сулейман, иштта кхыбараш а.

Сенах бах уж? Цу «болхлой» шоай боккха боахам ба, доагІачул дукхагІа доахан, говраш, иштта кхыдараш а леладу.

Цхьабакъда, кІезига бац цхьаннахьа болх ца бераш а. Масала, Ваделов Тохой Макшарип. 46 шу мара даьннадац цун. 1959-ча шера денз балхах кулг дІатеха дац Макшарипа. Мурд ва со яхаш хувц-хувцаш «Победа» яха машини «М-72» яха мотоцикли хехкаш лел из. Атта ваха безам болчарех ва Арчаков Султана Закре а. Из зІамига саг — 19 шу мара даьннадац Закре, цхьаннахьа болх беш вац. Цун ханара нах совхоза кхашка хьинаре къахьегаш боахкача хана из ший «Волгаца» сакъердаш лел.

Болх а ца беш бах Арчаков Османа Махьмад, Киев Іусмана Хьажбикар, Цечоев Мухьмад, Цечоев Хьажмурад, Султыгов Іусмана Темерлан, кхыбараш а.

Вай тахан дІахайта деза царна, уж вайна юкъе тарлургбоацилга. Вай ала деза царга: «Болх ца бечо хІама даац!»

Даби-Юрта вІашагІъетталуш тайп-тайпара мурдий тоабаш я, аьлар нов. Дахкильгова. Кунта-Хьажий мурдий тхьамада ва Султыгов Іаьла. Даь никъ хьаиицаб воІа Къурейша а. 1960-ча шера итт класс а яькка цхьаннахьа болх а ца беш наьха сискал юаш лел Къурейш ший даьна тІехьа а ваьнна. Ше моргаш кхы а корабаьб цунна. Уж ба РайПО болхло Султыгов Іумарий Муса, Костоев Ахьмада Салман, кхыбараш а.

Дукха ха йоацаш мурдех хьабаьннав дукха хана денз воккха мурд лоархІаш хинна Халухаев Товсе Хьамзат.

Ший къамаьле нов. Дахкильгова дувц мурдий гІулакхех доала зе. ЦІендаь дІадаккха деза, аьлар цо, кхалнах лоал лоаттабелга, маІача наха нийсса хила еза цар бокъонаш. ХІанз а тІехь кІезига моттигаш нийслац дукха истий кхувлаш.

ДІахо къамаьл дир шюллагІча отделене управляюще нов. Бокова. Цо белгалдаьхар отделене къахьегамхошта карагІдаьннараш, цІераш яьхар дикагІчар.

Цхьабакъда, кхоачамбоацараш а кІезига дац балха юкъе. ХІанз а болаш ба болх ца беш бахараш: Алиев Джемалдин, Дакиев Хизар, Костоев Микаил, кхыбараш а. Балха новкъа мел долчунца: мурдий тоабащца, зуламаш деращца, дукха истий кхувларашца, атта ваха гІертачарца лира къовсам лоаттабелга вай массане а декхар да, аьлар цо.

Къамаьл ду Элисханов ИбрахІима — АМОС болхлочо. — Коммунистически партеи правительстваи йоккха ларгІато еннай вайна, йоах цо. Вай хана болх ца беш мишта воагІалургва! Тахан вай дІакхайкаде деза зуламаш дерашта, мурдий тоабашта, наха даьр дуачарга — цар лаьца никъ харц ба, из гаьна бала йиш йолаш бац, аьнна.

Трибуна тІа воал Даби-Юртара Халухаев Хьамзат.

ЧІоагІа эхь хет сона, йоах цо, тахан вай вІашагІкхета дезаш дола гІулакх оттарах. Цхьабакъда, тахан вай цІенхаштта дІакхайкаде деза массанега тІехьадиса гІулакхаш леладеш бола нах вайна юкъе тарлург ца хилар. Лира къовсам лоаттабергба вай царца. Дукха моттигаш я хІанз а мурдаш вІашагІбетталуш. Из нийса доаца гІулакх дита деза. ВІалла ла мегаргдолаш дац цхьаболчар йиІигаш деша ца ухийтилга. Нийсача новкъа болхача вай кагирхошта новкъарле е мегаргьяц. ХІанз а дукха ба вайна юкъе болх а ца беш, наьха хьакъ дуаш лелаш бола нах. Цар вайи шоайи сий а доаду, хІаьта боахама доккха зулам а ду. Цар тахан кхетаде деза дІахо уж гІулакхаш шоашка леладойтаргдоацилга. Болх бе беза. Балхаца хьахул дика мел дар.

Дегчура къамаьл дир «Ингушский» совхозерча гІорьяьннача доярка Пешхоева Нинас. Эггара хьалха Нинас дийцар шоай ферма коллективах. 10 доярка я ферма тІа болх беш. Масссане а, дІа-юха новкъостал а деш, хьинаре къахьег хьайбаш леладерашта хьалхашка латта декхараш кхоачашдара.

Цхьабакъда, йоах Н. Пешхоевас, чІоагІа новкъа да, хала хет, тахан шерра коммунизм хьалъеш советски халкъ доаллача хана, дІаяхача замах юхедиса во гІулакхаш леладеш бола нах вайна юкъе хилар. ДукхагІча даькъе вай бехк а ба из, хІана аьлча вайна гуш а лел уж нах. Вай декхарийла да царга дІахайта уж гІулакхаш чакхдаргдоацилга. Геттара чІоагІа бехке бу аз боахамий кулгалхой. Бехктокхаме хІана озац цар къахьегаш боаца нах? Цхьабола кагирхой харцахьарча новкъа бувл боккхий нах бахьан долаш, хІана аьлча мурдашта юкъе увз уж боккхийча наха, хІаьта кхыдола зуламе гІулакхаш а могийт.

Н. Пешхоевас ший къамаьл чакхдоалаш зуламера гІулакхаш вахара юкъера цІендаь дІадахара тІахьийхар гулбеннараш.

Боккхийча наха Султыгов Іаьлас, Цуроев Хьамзата белгалдаьхар тахан вай вахара юкъе нийслуш дола тІехьадиса гІулакхаш. Уж гІулакхаш дута ха я хІанз, аьлар цар. Къаьстта зуламе да йиІигашка ца дешийтилга, довнаш леладелга.

Йоккхача Ачалкхерча юрта Совета председатела нов. Бекова бийцар юртбоахаме доккхий толамаш доахаш къахьегаш бола нах. ХІаьта а, аьлар цо, вайна юкъе ба Даьхенна вІалла пайда а ца луш къахьегамхой хьакъ дуаш лелаш бола нах а. Цу нахаца къовсам лоаттабе беза ерригача общественносто. Цхьаболча наьха оамал я зуламе хІама хинна даьнначул тІехьагІа, из ца хилийта фуннагІа дергдар оаха яхаш дувцаш. Вай декхар да зуламе хІамаш вІалла хургдоаца гІулакх вІаштІехьдаккха. Хоададаь юкъера дІадаха деза деррига дына гІулакхаш, иштта кхалсагах урдош доахилга.

ХІанз юртбоахама къахьегамхошта хьалхашка латта декхараш белгалдоахаш къамаьл дир «Алханчуртский» совхоза директора нов. Льянова.

Гулбеннача наха массавар раьза а волаш масса а тайпарча тІехьадисача гІулакхашца лира къовсам лоаттабе соцам бир.

Воча гІулакхащца—лира къовсам

Укх деношка къаьнарча замах юхедисача воча гІулакхашца къовсам лоаттабарах дола дош дувца аьнна Ножай-Юрта вІашагІкхийтар района массе юртара нах. Цига йоккха доклад йир парте райкома хьалхарча секретара нов. Асталова.

— Вай декхар да, — аьлар цо, — хьинар кхы лаьгІ ца долийташ парте съезда решенеш толаме кхоачашъяр. Вай дикагІболча полеводаша Джамбеков Джабраила, Магомадова Алпатус, Манаева Залпас, дуккхача кхычар укх шера хІара гектара тІара 37—40 центнер ялат даккарца башха-дика толамаш даьхад. Шура дукха йоах хьайбаш леладераша Мазаева Масале, Элсаева Самаре, Жабраилова Курсета, кхычар. Цхьабакъда, вай районе нийслу обществана пайданера болх бе безам боацараш. Долче хІаьта, сенах бах уж? Вай социалистически паччахьалкхене хІаравар цхьан тайпара обществана пайда луш хила веза. ХІаьта болх ца бечо, яа а яац. Вешта цар-м юъ кхычарел вогІа а ца юаш. Базар еш, наьха хІамаш лечкъаеш, нах Іехабеш вІашагІдетт цар шоай рузкъа.

ДІахо ше доклад еш нов. Асталова дийцар дынах доала зулам, цо бийцар цхьабола нах шоаех тешаш хиларах пайда а эцаш, шариІатахи цо могадеш долча Іадатехи юхедисаращца наьха сакхетам тувлабе гІерташ хилар.

Районе хІанз а йолаш я «Кунта-Хьажийи» «Чиммирзийи» вирдех йола мурдий тоабаш. Царна юкъе ва ткъаьх саг. КІезига бац царех кагий нах а. Тоабашта юкъе чІоаггІа дакъа лоацаш а бахача наха юкъе дына хьехамаш доаржадеш а ба Ахьмад, Махьмуд, Хьамид МитаевгІар, Ильясов Дарда, Джамалдинов Оалхазар.

Ше къамаьл деча хана дукха кхоачамбоацараш дийцар Калинина цІерахча колхозерча Эдильханов Товлибе. «Дукха моттигаш я, — йоах цо, — низ а болаш унахцІена а болаш болча кагийча наха обществана пайданера балхаш ца деш. Цхьабараш лел колхозе балхаш де эхь а хеташ, деррига дукъ исташта кач а делла, вокхар дикагІа лоархІ аттача гІолла, аьлча а, нах Іехабеши хІамаш лечкъаеши дола вахар. Вай ханара къахьегам хІара советски сага вахара хиланза даргдоаца хІама ма дий. Къахьегарца мара довзаргдац сага ший ираз. Цудухьа аз тамаш ю цхьаккха хІама а ца деш айла юкъе лелача нахах. Укхаза мелвола саг аз тІахьех вай обществана зулам деча нахаца къахетам боаццаш къовсам лоаттабара. Нагахьа санна вай массава цхьатарра оарцагІа а ваьнна цу наха низ боре, царех вай общество цІенлургхиларах дог тийша ва со. Дукха зама я дынцара гІулакхаш дита деза ха хьакхаьча. Космос караерзаеча вай Іилма даьхача толамех, вай космонавтех доккхал ца деш мала висав? Из долла хІама ишта доллашехьа а, дынах кхера а кхераш, даьсса хабараш дувцаш лелача нахага шоаш Іеха а байташ лелаш ба вайна хІанз а цхьабараш».

ЧІоагІа уйла тІаяхийта ладийгІар гулбеннараша райсобеса заведующи йолча Саламова Байсаре даьча къамаьлага. Цо дийцар революци ялалехьарча Россе баьхача лоаман кхалнаьха вахар мел къиза дар. «Массаза а мара мутІахьа хургйолча хьехамца кхетайора кхалсаг, лаь хьала тІа лоаттайора из. ЦІагІара халагІа бола болх белга, даим марах кхерилга — из дар паччахьа волча хана кхалсагага хинна дакъа. ХІаьта деша яхар цунна фуд ховш а дацар.

МаІача наха нийсса паччахьалкхен, общественни, культурни вахаре хьинаре дакъа лоацаш ба хІанз кхалнах. Шерра школа наІараш хьайийлай вайнаьха йиІигашта. Дукха ба лакхера дешара заведенеш чакх а яьха, шоай специальностех болх беш бола кхалнах. Цхьабакъда, кІезига моттигаш яц вайцига даьша-ноаноша шоай йиІигаш деша ца ухийташ, зІамига йоллашехьа урдоех маьре ухийташ. ШоллагІеи кхоалагІеи истий кхувлаш моттигаш хІанз а дукха я».

ДІахо Саламовас беррига кхалнах тІахьийхар дынцара гІулакхаш хоададара, шариІатахи Іадатахи юхедиса во гІулакхаш дІа а кхайса, бизза бола шоай вахара дай а хинна уж дІаоттара.

Районе советски законаш телхадаь моттигаш дукха йийцар прокурора нов. Тамкаева. ЭгІазалца бувцар цо ІалароЙра Ибрагимови Энганойра Джамалдинови санна бола нах. «Ши шу даьннад, — йоах цо, — Ибрагимов цхьаннахьа болх а ца беш, картех ловзаш, базараш еш лела. ХьалхагІа директор а волаш, коммунизм хьалъерий уйланца бераш кхедара гІулакх дІакара а денна лелаваь саг ва хьона из а. Иштта деш хІама а доацаш аттача гІолла хьатІаухача хІамилгах вахаш ва Джабраилов а.

Уж ши саг вай республикера 5 шера дІавахийта кхыча моттиге царга низагІа болх а байтаргболаш — аьнна, соцам бир гулбеннараша.

ЦаІ йистеваьлча шоллагІвар хьалтІа а воалаш, трибунера къамаьлаш ду Ножай-Юртарча наха. ЭгІазалца бувц цар дыно яхар хьал а ийца лелаш бола нах, шоай воча гІулакхашца ерригача обществана эхь деш бола нах.

Къамаьлаш чакхдаьнначул тІехьагІа цига мел вола саг раьза а волаш дІаяхача замах юхедиса гІулакхаш вахара юкъера цІендаь дІадоахаргдолаш соцам тІаийцар.

О. КОДЗОЕВ.

Ди тІехьа дикагІа къахьегаш я бахача наха кога гІирс беча фабрика коллектив. Къаьстта белгалъяьнна я Зазиянц Нинас кулгалду цех. Цо хІанзле а кхоачашъяьй 11 бетта план.

СУРТА ТІА: Зазиянц Нина ученицас Газдиева Рукъета баьча балхага хьожаш йоал.

И. Плиева сурт.

ЭСТОНСКИ ССР. Усть-Нарве Нарва яха хий хьакхетача форда йистте хозача моттиге хьалдаьд салоІа колхозий юкъара цІа.

Сурта тІа: Усть-Нарвера салоІа колхозий юкъара цІа.

В. Горбунова сурт.

ТАСС фотохроника.

Харцахьа лелараш къехк цох

Сатийна я больница приемне чу. Шоашта дарба дайта баьхка унахой лазара са детташ багІа. ЙІаьха гІаьле бага а йоаллаш хьачуваьлар цхьа зІамига саг. Унахошта новкъа ба кІур. Цхьа йоккха саг кхайкайир.

— Ма увза укх чу гІаьле, зІамига саг, — йоах унахоша.

— Аз увзача гІаьлен кІур шоашта новкъа бале Іоъара довла! — аьнна тІачайхар Кокурхоев. Къаракъа хьадж хьаетталора багара. Яппараш йора. БІеха мотт бувцар.

Цу ханна хьачуваьлар пхьарсах цІе зиг а доаллаш вола зІамига саг.

— Харцахьа лел хьо, наьха сатем ма боабе, аравала, — аьлар цо хулиганага. Вож лата гІертар. Наьха новкъосталца араваьккхар цо из лертІара ваьнна «къонах».

ШоллагІча дийнахьа саррахьа ше балхара чувеча юха а дежурстве вахар Іаьла. Наькъа гола тоххача цхьа боадо бІаргаейра дружинника. Из вар цунна кІийлен ваха селхан больнице хинна хулиган. ЦІаьхха тІа а кхийтта урс техар цо Іаьлийна. Цул тІехьагІа ведар...

Атта гІулакх дац Булгучев Іаьлас шийна тІаийцар. Цунна шийна а хов из. Бакъда, майрра чакхдоаккх цо ший дружинника декхар. Дика вовз из МагІалбикерча наха. Юкъара порядок телхаераш къехк цох, къахьегамхошта дукха веза, новкъостал ду цар Іаьлийна. Из наьха мах баь варгвоаца баркал да Іаьлийца масса хана а.

— Сона хов, — йоах Іаьлас,— цхьаболча харцахьарча наькъ тІа баьннача наха везац дружинник. Цар леладеча воча хІамашта духьала ва из. Бакъда, вай массава а духьал ваьлча де хІама дац цар.

Харцахьарча новкъа ваьннавар Гулоев Іийса. Ший ханнарча кагийча нахаца эйхьаза вувлар, летар, клубе ловзар долча хана сакъердам телхабора. ЧІоагІа болх бар дружинникий штабо зІамигача сагаца. Юххера а кхийтар из. ХІанз хьалха хинначоа тара вац Іийса. Эггара чІоагІагІа дола герз да кхетаме дош.

Дика бовз Іаьлийна ший юкъара болх. Хов цунна бехк баккха эшача хоза, Іимерза къамаьл де. Дукха ба хьалхагІа харцахьа а лийнна хІанз цун оагІув хьаллоацаш бола кагий нах. Иштта ва дружинникий штаба член Муружев а. Со масса а хана шуца хургва, дехке ваьннав со айса леладаьчох, аьнна вера из штаба начальник волча. Дика кхоачашду цо шийна тІадилла декхар.

Іаьлас дружинника цІи лакха лелаярах лаьца дукха масалаш доаладе мегаргдар. Дег тІара баркал оал цунна милице болхлоша, бахача наха.

...Бийса, дукха ха я город тхьайса. Улица юкъе гІолла шортта гІа боахаш вода цІе зиг доалла зІамига саг: Из ва къахьегамхой сатем лорабеш вола Булгучев Іаьла. Никъ дика хилба цун.

М. ЗАНГИЕВ.

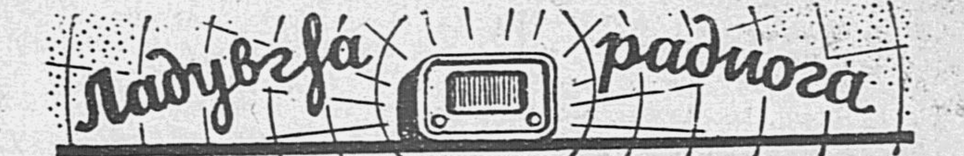

29 ноябре: 6.30 — Юртбоахама къахьегамхошта передача (гІалгІай меттала); 6.40 — ашарий антракт. 6.50 — хоамаши передачай программеи; 7.15 — «Грозненский рабочийи», «Комсомольское племяи» — газетий обзор; 8.10 — «Сердало» газета обзор; 8.20 — пионераштеи школьникаштеи передача (эрсий меттала); 8.35 — «Шира эрсий романсаш» — концерт; 16.00 — радиои телевизионнии передачай программа; 16.05 — «Илли оал радио солисташа» — концерт; 16.20 — керда хоамаш (гІалгІай меттала); 16.35 — кагирхошта передача (гІалгІай меттала); 16.50 — Сатирически радиожурнал (гІалгІай меттала); 17.20 — керда хоамаш (эрсий меттала); 17.30 — «Марета дагардувцар» — очерк (эрсий меттала); 17.45 — Керда хоамаш (нохчий меттала); 18.23 — «Ширача гІулакхах юхедисараш цІендаь дІадаха»—передача; 18.43— «Спектаклаш тІара музыка» — концерт;

УКВ 9.00 — «Тагильская находка — дувцар; 9.47 — Степанова «ГІарагІурай илли» яхача балета монтаж; 10.35 — «Къонала аре» — музыкальни передача; 19.00 — Илли оал Левко Валентинас; 19.35 — «Гувна тІара цІи», «ДІахо бувца фаьлг», «Колпак — фийла лергаш» — фаьлгаш; 20.08 — нохч-гІалгІай ашараш; 20.48 — «Замеи седкъийи» радиоспектакль; 21.30 — эстрадни концерт.

Редактора зам. А. А. МЯКИЕВ.

Тахан кинотеатрашка

Челюскинций цІерахча кинотеатре

Йоккха зал — **«Бакъахьарча наха юкъе».**

Долалу: 10, 12, 2, 4, 6, 8, 10.

ЗІамига зал № 1 — **«Бакъахьарча наха юкъе».**

Долалу: 8.30, 10.30, 12.30, 2.30, 4.30, 6.30, 8.30, 10.30.

ЗІамига зал № 2 — **«Бакъахьарча наха юкъе».**

Долалу: 9, 11, 1, 3, 5, 7, 9.

ЗІамига зал № 3 — **«Бакъахьарча наха юкъе».**

Долалу: 9.15, 11.15, 1.15, 3.15, 5.15, 7.15, 9.15.

«Родина» яхача кинотеатре

«Бакъахьарча наха юкъе».

Долалу: 9, 10.45, 4.30, 6. 15, 8.

«Гусарски баллада».

Долалу: 12.30.

«Безама деноІ».

Долалу: 2.30, 9.40.

Город Грозне, Дзержинске улицагІа, 32, вахача гражданина **Пылев** Филипп Тимофеевича суде деннад город Грозне, Комсомольски улицагІа 64, кв. 7, яхача гражданкацара **Пылева-Ефременко** Александра Григорьевнайцара ше къастарах дола дош.

Дош дувцаргда г. Грозне, Заводской района халкъа суде.

Францерча хоржамех хиннараш

ПАРИЖ, 26 ноябрь. (ТАСС). Французски чурча гІулакхий министерства хьакхайкадир моттигерча ханах 02.30 яьннача хана (московски ханах 04.30) парламентски хоржамех хиннараш. ХІанззехьа а ховш да, шин турах тайсача кхажамий итогех метрополей 465 мандатах 464 дІа-юха мишта кхаьчад.

Французски коммунистически партега 41 моттиг кхаьчай, вІашагІкхийттача социалистически партегеи прогрессивни болча республиканций союзагеи — 3 моттиг, французски социалистически цунца оагІув болча партешкеи — 65, радикалийи радикал-социалистийи партега — 23, «Левый центр» аьнна цІи йоаккхаш йолча группировкага —18, деголлевцашка «керда республика хьаллоаца союз» яха парти — ЮНР, «демократически союзи» цунца оагІув барашкеи — 229, халкъа-республикански болам (МРП) яхача католически партегеи цунца оагІув барашкеи — 36, «шоай лоІамерча республиканцашка» — 20, «шоай лоІамерча ахархой къаман центргеи» цунца оагІув барашкеи — 28. «Республиканский центр» оалаш йолчунга — 1.

ХІанз а ховш дац метрополе (Корсикерча) цхьан хоржама округеи Франце «Фордал дехьарча моттигашкеи» тайсача кхажамех хиннар.

Официальни цифраша яхачох, харжархоша шоллагІча туре массехказа дикагІа дакъа лаьцад 18 ноябре хиннача хьалхарча туре лаьцачул. 31,3 процентагара 27,9 процентага кхаччалца кІезигбеннаб хоржамашта юкъе дакъа ца лоацаш бола харжархой.

Аьрдехьарча низаша, эггара хьалхарча аргІах Французски коммунистически парте боккха толам баьккхар парламентски хоржамашка. 1958 шера хержача Национальни собране хьалхарча лоаттамага хьежача, депутаташ — коммунисташ диазза дукхагІа хиннаб (41 хьалха 10 хиннача), социалисташ цкъаи ахаззеи (65 хьалха 41 хиннача), эггара хьалха парламенте моттигаш яьхай вІашагІкхийттача социалистически парте, дукхагІа хиннаб радикалий парте викалаш. Хоржамий итогаша бокъонца тешал ду французски коммунистически парте дІахьош йола дерригача демократически низий цхьоагІон политика нийса хилара.

Хоржамий шоллагІа йола итог — национальни собране деголлевцашка кхаьча дуккха моттигаш. Цун керттера бахьан реакце деррига низаш ЮНР гонахьа антикоммунизма байракха кІал гулденна хилар да. Буржуазни партей комбинацеши кІадашта тІехьашкара ваІадаши е торо хулийташ йолча округашка гІолла шин турах кхадж тоссаш йолча демократически йоацача мажоритарни системо а цу гІулакха иштта аьттув балийтар цар. Нагахьа санна мехка пропорциональни викалаш болаш йола система лелаш хиннаяларе, тІаккха духхьал цхьан компартега бІаьннел совгІа моттиг кхоачаргьяр Национальни собранега.

Геттара телхар хоржамашка хьалха хиннача парламенте оасовцай бе доалла ко хиннача эггара аьттехьарча группировкай гІулакх. ЛоархІамболаш йола моттигаш дІаьлар МРП клерикальни партегара. Кхы а дукхагІа холуш ба аьттехьарча, «шоай лоІамера» оалаш йолча, группировкашта хинна эшам. Цу гІулакхо хьахьокх, укх наькъах реакце ший керттера теркам доал деча ЮНР партена тІабер забаь хилар.

* * *

ПАРИЖ, 26 ноябрь. (ТАСС). Укхаза хьакхайкадаьд, 18-чеи 25-чеи ноябре хержача Франце кердача Национальни собране сесси 6-ча декабре хьаеллаш хилар.

Кердача Национальни собране 482 моттигах 479 моттиг (хІанз а дІалаьцаяц Корсикерчей Полинезерчеи депутатий кхо моттиг) укх тайпара екъаеннай: коммунисташта — 41 (хьалхагІа — 10), социалисташта — 67 (44), вІашагІкхийттача социалистически партенеи прогрессивни республиканцаштеи — 5 (0), радикалаштеи «аьрдехьара центр» аьнна цІи йоаккхачарнеи — 44(37), МРП клерикальни партена — 38 (37), деголлевски группировкашта — ЮНР партенеи («керда республика хьаллоацаш йола союз») ЮДТ-неи («къахьегама демократически союз») цхьана — 234(176), «шоай лоІамера бараш» оалаш йолча тайп-тайпарча группировкашта — 50(121).

А. И. Микоян Нью-Йорке кхачар

НЬЮ-ЙОРК, 17 ноябрь. (ТАСС). Селхан Гаванера хьавоагІаш укхаза кхаьчав СССР Министрий Совета Председатела хьалхара заместитель А. И. Микоян. Айдлуайдл яхача аэропорте журналисташка А. И. Микояна аьлар, Гаване къаьнарча доттагІащца— революционни Кубай кулгалхочунца Фидель Кастроца а цун соратникащца а къамаьл хиннад са, дуккхача моттигашка хиннав со, нахаца къамаьлаш даьд аз. Микояна белгалдаьккхар, хьалхагІа ше цу мехка хинначул тІехьагІа дІадахача укх шин шереи ах шереи Кубе йоккха прогресс хинна хилар.

ЧІоагІа дика хет сона се цига ваха, аьлар А. И. Микояна. Шоаш а чІоагІа раьза ба, аьлар сога кубински правительства кулгалхоша. Кубинцаши цар лидераши — башха-дика нах ба, хІаьта аз аьннар оаш дойя, царца дика гІулакхаш а хургда шун. ХІанз, Министрий Совета Председатела Н. С. Хрущевеи президента Кеннедеи барт вІашагІкхийттачул тІехьагІа цу гІулакха аьттув болаш хьалаш нийсденнад.

Журналистий хаттараштa жопаш телаш ше волаш А. И. Микояна аьлар, Советски Союзо хьаллоац Кубай пхи пункт, хІана аьлча уж нийса я. Дунен халкъашта юкъера боккъонаш ховш болча шоай специалисташка дІахаттал оаш, уж цар дІадехараш нийса хилар цар хьааргда шуга, аьлар цо.

Аэродроме А. И. Микояна накъа баьхка бар СССР кхыча мехкашцарча гІулакхий министра хьалхара заместитель В. В. Кузнецов, СССР кхыча мехкашцарча гІулакхий министра заместитель В. А. Зорин, Америка ВІашагІкхийттача Штаташкара СССР посол А. Ф. Добрынин, РСФСР кхыча мехкашцарча гІулакхий министр М. А. Меньшиков, Украински ССР кхыча мехкашцарча гІулакхий министр Л. Ф. Паламарчук, Белорусски ССР кхыча мехкашцарча гІулакхий министр К. В. Киселев.

Иштта А. И. Микояна накъа баьхка бар массаза а ООН-е Кубински Республика викал вола К. Лечуга а ООН-а Генеральни Ассамблея сессе яьхкача социалистически мехкий делегацей кулгалхой а.

А. И. Микоян ООН-е вахар

НЬЮ-ЙОРК, 27 ноябрь. (ТАСС). Укхаза вена хинна СССР Министрий Совета Председатела хьалхара заместитель А. И. Микоян 26 ноябре саррахьа ВІашагІкхийттача Къамий Организаце вахар, цига цун къамаьл хилар ООН-а генеральни секретара декхараш кхоачашдеш волча У Танаца.

Къамаьл чакхдаьнначул тІехьагІа ООН чуйолча цІеношка обед оттадир У Тана. Советски оагІонгахьара цига бар: А. И. Микоян, СССР кхыча мехкашцарча гІулакхий министра хьалхара заместитель В. В. Кузнецов, массаза а ООН-е СССР викал вола В. А. Зорин, кхыбараш.

Американски оагІонгахьара обеде бар: «Кубински кризис лер тІа яккхара йолча координационни комитета» председатель Джон Макклой, ООН-ера США викал Эдлай Стивенсон, посол Чарльз Иост. Иштта обеде бар ООН-а секретариата бехктокхамера болхлой а.

ООН-а штаб-квартирера аравоалача хана А. И. Микояна жопаш тийлар кепа йоазон викалаша даьча хаттараштa.

РЕДАКЦЕ АДРЕС: г. Грозный, ЦІеча фронтовикий улица, 15. **Телефонаш:** редактора зам. — 2-07-01; бехктокхама секретара — 2-45-48, партийни вахареи, экономикаи, письмойи отделий — 2-25-72; корректорске — 2-30-91.

АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Грозный, ул. Красных фронтовиков, 15. **Телефоны:** зам. редактора — 2-07-01; ответственного секретаря — 2-45-48, отделов партийной жизни, экономики и писем — 2-25-72; корректорской — 2-30-91.

1918 шерарча 11-ча августа цІерах йола типографи, г. Грозный, Революце проспект, 30/3.

Типография имени 11 августа 1918 года, г. Грозный, проспект Революции 30/3.

СФ03208 Заказ № 5455